

Domoljub

V Ljubljani 9. julija 1941-XIX

Leto 54 Štev. 28

Redazione e Amministrazione: Lubiana, Kopitarjeva 6 — Letna naročnina 18 Lir; inozemstvo 30 Lir

Popis prebivalstva Ljubljanske pokrajine

Za dan 31. julija 1941-XIX je v Ljubljanski pokrajini odrejen popis prebivalstva. Vojski Italijanske oborožene sile vseh stopenj, vstevši kr. karabinjerje in kr. finančno stražo, so izzeti od popisa.

V dneh od 26. do 30. tega meseca bodo popisni uradniki (ki bodo imeli za to posebno osebno legitimacijo) izročili vsakemu družinskemu poglavarju in vsakemu predstavniku zajednice (lastniki ali zakupniki hotelov, gostila, penzij, zavetišč, bolnišnic, zdravilišč itd.) družinsko ali zajedniško polo, ki jo bo moral vsak družinski poglavar in vsak predstavnik zajednice skrbno izpolniti in tako popolnoma in podpisano imeti pripravljeno na dan 1. avgusta zjutraj, ko bodo popisni uradniki začeli pobirati popisne pole.

Družinski poglavarji in predstavniki zajednic se bodo morali zaradi pravilne izpolnitve popisne pole skrbno ravnati po navodilih na prvi in četrti strani pole.

Popisne pole, ki bi bile nepopolne ali pogrešno izpolnjene, se vrnejo popisancu za novo sestavo.

Kdor v popisni poli zahtevanih podatkov ne bi hotel dati ali bi jih vedoma v celoti ali deloma navedel napačno, se kaznuje v denarju od 500 do 2000 lir, v hujših primerih pa z zaporom do treh mesecev.

Družinski poglavarji in predstavniki zajednic, ki jim popisni uradniki ne bi dostavili popisne pole do vstega 30. julija, morajo sami iti ponjo v občinski urad.

Družinski poglavarji in predstavniki zajednic, pri katerih se popisne pole ne bi pobrale do vstega 5. avgusta, jih morajo prav tako neposredno oddati občinskemu uradu.

Popis nima prav nobenega fiskalnega namena in velja za dobljene podatke najstrožja uradna tajnost. Podatki so namenjeni izključno za sestavo statističnih pregledov brez kakršne koli druge individualne uporabe.

Ljubljana, 6. julija 1941-XIX.

Visoki Komisar EMILIO GRAZIOLI

Seja Ljubljanskega sosveta

Visoki Komisar je 3. julija dopoldne sklical sejo pokrajinskega sosveta. Po odobritvi dopisnika prejšnje seje se začeli pretresati vprašanja o preskrbi s mlekom. Eksc. Grazioli je sporočil sosvetu ukrepe komisariatskih uradov, da bi se Ljubljani zagotovilo te živila, tako potrebne prebivalstvu, slasti pa otrekom. Po obravnavanju raznih načinov za čim ugodnejše rešitev tega vprašanja, je Visoki Komisar sporočil sosvetu navodila, ki jih je dal za določitev cen, davkov in razdeljevanje mleka. S temi ukrepi bo Ljubljani preskrba s mlekom zagotovljena in to po najmanjši ceni, ki je dovoljujejo sedanje razmere.

Potem je Visoki Komisar dal v raspravo vprašanje o povišanju plač ter sporočil sosvetu predloge delavcev in delodajalcev. Zastopnikom delavski stanov, ki se pri razgovoru sporočili podatke organizacij, je Visoki Komisar zagotovil svoje posebno pozornost, katere bo posvečal moralnim in tvarnim vprašanjem, ki se tičejo delavstva.

Tudi glede položaja obrtnikov je Eksc. Grazioli zagotovil njihovemu zastopniku, da bodo obrtniška vprašanja posebej preučena in da bodo upoštevane posamezne potrebe.

Zastopnik industrijskega delavstva je Visokemu Komisarju predložil vrsto vprašanj s svojega področja. Eksc. Grazioli je zagotovil, da bo v kratkem izdal ukrep, ki bo določil povišanje prejemkov.

Potem je spregovoril o obisku pri prebivalstvu novomeškega okraja. Ta obisk mu je omogočil, da se je prepričal o lojalnosti in o delavnosti tega prebivalstva. Preučil je tudi položaj mesta in sporočil sosvetu svoja natančna navodila, ki strogo upoštevajo pravice, ki jih daje Ducejev odlok, toda se ne bodo smele nikjer in nikakor napačno razlagati.

Med sejo se je oglašil k besedi sosvetniki ter dr. Meseri za preskrbo, odvetnik Zennaro pa za zakonodajna vprašanja.

bo vse njegovo delo namenjeno dobiti prebivalstva in zboljšanju gospodarskih razmer Ljubljanske pokrajine. Mnogo nalog in vprašanj, ki se teka in snana, še čaka. Vsa bodo čimprej rešena, v kolikor bo prebivalstvo absolutno sodelovalo. Tudi najtežji problemi se dajo rešiti, če je le dobra volja za to. Naslednje se je Eksc. Visoki Komisar zahvalil g. županu in ga prosil, naj v zvezi na znanje njegova osebna voščila v prid Ljubljanskemu prebivalstvu. Hkrati naj velja njegov pozdrav vsem občinam in vsemu prebivalstvu, ki mu je od srca naklonjen. Naj bo bodočnost mirna in naj prebivalstvo niha v svojem delu zadovoljstvom v letih, ki pridejo.

Eksc. Visoki Komisar na velesejmu

Visoki Komisar je te dni obiskal naprave na velesejmu, da bi videl, kako stoji dela. Posredovali so ga župan, predsednik velesijske družbe, ravnatelj in odborniki.

Eksc. Grazioli je obiskal paviljone ter se zanimal za splošne ureditve. V ravateljski pisarni se mu predložili splošne in podrobne načrte, ki jih je pregledal. Visoki Komisar je odločil, naj se za velesijskim lepak razpiše natečaj med domačimi umetniki. Dal je navodila za razpis in zagotovil nagrade.

S sejmaja je Visoki Komisar odšel na kapališče Ilirijo in si ogledal plavalnico in druge naprave.

Prijava žitnih pridelkov

Visoki komisar za ljubljansko pokrajino, smatrajoč za potrebno, da se zaradi porazdeljevanja ugotovi pridelki žita v Ljublj. pokrajini, odreja:

Člen 1. Pridelovalci žita morajo prijaviti pridelke letošnje letine. Žitne vrste, ki jih je treba prijaviti, so: pšenica, rž, ječmen, oves, koruza in soržica.

Člen 2. Prijavo je treba vložiti pri občinskem uradu na posebnih obrazcih, ki se dobijo pri teh uradih, in to v 20 dneh po končani žetvi ali po spravi posamezne žitne vrste. Občine morajo poslati prijave Prehranjevalnemu zavodu za Ljubljansko pokrajino.

Člen 3. Prodaja žita iz člena 1. je dopustna samo s predh. dovoljitvijo, ki jo izda omenj. zavod.

Člen 4. Krištelji te naredbe, ki stopi v veljavo na dan objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino, se kaznujejo denarno od 100 do 5.000 lir, v hujših primerih pa z zaporom do treh mesecev. Poleg tega se odredi tudi zaplemba neprijavljenega pridelka.

Za državne uslužbence

Dne 5. julija dopoldne se je pod Ducejevim predsedstvom sestala vlada na sejo in je odobrila več gospodarskih sklepov v prilog osebju, ki je v državno-upravni službi. Ta prilog snaja vsote poldruge milijarde lir na račun drž. proračuna.

Ministrski svet je na predlog tajnika stranke odobril zakonski predlog o ureditvi in nadzoru cen nad živila in najvažnejšimi življenjskimi potrebščinami. V ta namen bo ustanovljen osrednji odbor pri nac. direktoriju Fašistične Stranke in odbor, ki bo imel isto nalogo, bo ustanovljen pri vsaki Fašistični federaciji v vseh pokrajinah.

Pomembne besede

Na seji mestnega sveta ljubljanskega dne 8. julija je Eksc. Visoki Komisar g. Grazioli izgovoril sledeči govor:

Eksc. Visoki Komisar se je najprej zahvalil za povabilo in za pozdrav ob tem svojem drugem obisku na ljubljanski mestni občini. Današnji obisk je značilen slasti zato, ker naj občinski svet tolažiti meštanom, katere zastopa, besede Visokega Komisarja, hkrati pa pomeni posebno znanje do g. župana. Visoki Komisar je nato pripomnil, da vlada danes tu red in mir. Ni to samo zasluga vojaških oblasti, temveč tudi inteligentnih in dobrohotnih prebivalcev, slasti pa zasluga osebnosti, ki se stopile v stik s italijanskimi oblastmi. Vse te osebe in predvsem g. župan imajo pravico, da jim je ljubljanska prebivalstva hvaležna za to sodelovanje, ki je Ljubljankom same v korist. Visoki Komisar je nato omenil, da se je župan v svojem nagovoru spomnil vseh de-

Visokega Komisarja

brot, ki jih je oblast iskala od prevreda mesta in te pokrajine. Dal je zagotovilo, da se bodo navodila in naredbe Duceja, ki ga tu zastopa, izpolnile stoddostno. Ta zagotovila bodo stoddostno držala, seveda pod pogoji, če bo v enaki meri tudi s strani ljudstva izkazana lojalnost in sodelovanje. Pripomnil je, da se ne sme ta lojalnost in dobrohotnost oblasti tolažiti kot slabost. Ljudje, ki s tem računajo, se bodo lahko prepričali o nasprotnem. Visoki Komisar je nato povabil k sodelovanju ne same oblasti in uradništvo, ampak prav vse prebivalstvo.

Eksc. Visoki Komisar se je nato spomnil potovanja, ki ga je napravil pred nedavnim po Dolencem, kjer je stopil v stik s dobrim kmetijskim prebivalstvom Ljubljanske pokrajine, katere si ne želi drugega kot delo in mir. Izrazil je prepričanje, da se to želje po delu in miru želje večine vsega prebivalstva. Ponovno je dal zagotovilo, da

Križarske vojske nekdanj

Danes precej slišimo besedo »križarska vojska«. Malokdo pa ve, kdaj se je ta beseda začela rabiti in kakšna je zgodovina teh svetih vojsk.

Križarske vojske so nastale že pred kakimi 900 leti iz želje krščanske Evrope, da bi stila moč in oblast mohamedanstva v sveti deželi v Palestini. Kristjane je bolelo, da je imel to deželo v oblasti največji sovražnik krščanstva. Zelja, da bi deželo iztrgali iz rok sovražnikov, je kristjane tako prevzela, da so se skoraj dve sto let borili za nje uresničenje v tako imenovanih križarskih vojnah, ki imajo torej, vsaj prvotno, popolnoma verski in nesebičen značaj. Križarske vojske so eden izmed znatnih pojavov krščanskega srednjega veka.

V glavnem so bile štiri velike križarske vojske. Prva križarska vojska se je začela pomikati proti Palestini l. 1096. Sestavljena je bila predvsem iz Francozov in Nemcev. Ta križarski pohod krščanskih viteзов je nastal zaradi neznosnih razmer, ki so zavladale v sveti deželi. Palestino so namreč zasedli mohamedanski Seldžuki, ki so kristjane kruto zatirali. Vesti o preganjanjih so zelo razburile krščanski svet, in nič čudnega, če se je zbudila želja, da bi te kraje iztrgali iz rok mohamedancev. To željo je pospeševalo tudi globoko versko življenje tedanjega sveta. Seveda so poleg teh razlogov vplivali na križarsko gibanje pri marsikom tudi razni drugi razlogi, kakor želja po junaških činih, hrepenenje po romantičnih dogodkih, upanje na bogat dobiček, nezadovoljnost z razmerami v domovini itd., toda vodilni in odločujoči razlog je bil vendarle čisto verski in nesebičen.

Seldžuki so sčasoma postali tako močni, da so celo ogrozili Carigrad, prestolnico bizantinskega cesarstva. Bizantinski cesar Aleksij se je obrnil na Zahod za pomoč. Tedaj se je pod vodstvom papeža Urbana začela zbirati po vsem krščanskem zapadu velika vojska pod znamenitim klicem: »Bog hoče!« Ta klic je določil sam papež, za znamenje pa dal znamenje križa. Vitezi so si to znamenje pripenjali na ščit ali na obleko ter se zato imenovali križarji.

Prva velika križarska vojska, ki sta jo vodila Gotfrid Bujonski in Rajmund iz Tuluze, je imela precej uspehov. Po velikih naporih je premagala vojsko Seldžukov, zavzela mesta Nicejo, Edeso, Antiohijo in končno tudi Jeruzalem leta 1099. Gotfrid Bujonski je bil izvoljen za jeruzalemskega kralja, vendar se je iz ponižnosti imenoval le zaštitnik božjega groba.

Tako se je ustanovilo sredi mohamedanske dežele krščansko kraljestvo, ki se je držalo skoraj sto let. Država bi morda dobro uspevala, toda manjkalo ji je krščanskega prebivalstva. Kristjani so vedeli, da bi bilo treba predvsem uničiti glavno središče mohamedanske moči, to je prestolnico Bagdad v Mezopotamiji. V ta namen je papež Pashal zbral tri vojske, toda nobena ni imela odločilnega uspeha.

Druga križarska vojska je nastala l. 1147. predvsem zaradi tega, ker so bili nekateri kraji v Palestini zopet ogroženi od mohamedancev. Zlasti je bil za križarsko vojsko navdušen francoski kralj Ludovik VII. Papež je določil sv. Bernarda za oznanjevalca križarske vojske. Ta je pridobil za vojsko tudi nemškega kralja. Obe vojski sta se napotili proti vzhodu, toda po suhem, ne po morju, kakor bi to morali. Zato tudi nista imeli veliko uspehov. Prišli sta sicer v Jeruzalem, toda zelo oslabiljeni in maloštevilni, tako da kaj pomembnega nista mogli doseči.

Medtem pa je postajal položaj svete dežele vedno bolj neugoden. Egiptovski sultan Saladin je z veliko silo zatrl krščansko jeruzalemsko kraljestvo in si ga popolnoma osvojil. Vest o tej nesreči je zelo vplivala na kristjane v Evropi. Niso pa postali malodušni, marveč so začeli orga-

nizirati novo križarsko vojsko. Vseponos je spet odmeval klic »Bog hoče!« ter zbujal veliko navdušenje. Za vojsko so se prijavili prvi in najimenitnejši krščanski vladarji: rimsko-nemški cesar Friderik I., francoski kralj Filip II. in angleški kralj Rihard Levosrčni. Vendar tudi ta na veliko začetni pohod proti mohamedancem ni imel toliko uspeha, kot je kazalo v začetku. Cesar Friderik je kmalu utonil v neki maloazijski reki, kar je na viteze vplivalo zelo neugodno. Ostali so kljub temu šli naprej ter se v Palestini srečali s francoskimi četami. Ko je došel tja tudi Rihard Levosrčni, so križarji zavzeli trdnjavo Akon ob palestinski obali, niso pa mogli zavzeti mesta Jeruzalema. Izposlovali so od egiptovskega sultana Aladina nekaj ugodnosti za kristjane, naker so se vrnili v domovino. Riharda Levosrčnega je spetoma ujel avstrijski vojvoda Leopold ter ga vrpel v ječo. Izpustil ga je le proti visoki odkupnini. Kmalu nato je nemški cesar Henrik VI. zbral novo, številno vojsko ter je poslal pod vodstvom mogunškega škofa Konrada v Palestino. A tudi ta vojska ni imela veliko uspeha. Osvojila je mesto Bejrut v Siriji. Ko pa se je med križarji razširila vest o smrti Henrika VI., se je je lotila malodušnost in večina se jih kmalu nato brez slave vrnila v domovino.

Veliko vlogo so v teh vojnah igrali razni viteški redovi, ki so bili nalašč ustanovljeni za to, da ščitijo koristi krščanstva v Palestini. To je nekaka zveza viteštva z meništvom. Poleg treh običajnih meniških obljub: pokorščine, ubošta in čistosti so viteški redovi še položili obljubo vojaštva Kristusuovega, to je, z orožjem se boriti za Kristusa. Kakor je bilo viteštvo cvet srednjeveškega svetnega stanu, tako je bilo menišvo cvet duhovnega stanu. Če sta ti dve sili vsaka zase toliko pomenili, koliko bi pomenili šele, če bi bili združeni!

V tretji križarski vojni je nastal nemški viteški red po zgledu prejšnjih viteških redov. Nastal je v Palestini. Še preden je bila Palestina izgubljena, se je en del tega reda preselil v vzhodno Prusijo, da bi to deželo pokristjanil, kar se mu je po 60 letnem boju tudi posrečilo. Ko pa je bila sveta dežela izgubljena, se je ves red preselil v Evropo ter se končno naselil v vzhodni Prusiji, kjer je ustanovil tako rekoč svojo lastno državo ter dal podlago za poznejši razvoj Prusije.

Po ponesrečenju križarski vojski nemškega cesarja Henrika VI. se je misli oprjel veliki papež Inocenc III. Po njegovem načrtu naj bi se vojska podala po morju. Ladjevje naj bi jim dal na razpolago beneški dož Henrik Dandolo ter prepeljal krščansko vojsko v Egipt. Toda Benečani so svo stvar izrabili v svojo korist. Najprej so peljali križarsko vojsko pred dalmatinsko mesto Zadar, ki so ga imeli v posesti Bizantinci. Križarska vojska je mesto po kratkem obleganju za-

Srednjeveški vitez na pohodu

vzela. Od tu pa se je vojska podala v Carigrad, ga iztrgala Grkom in proglasila Latinsko cesarstvo. To se je zgodilo l. 1204. Križarska vojska je sicer dobila v Carigradu veliko najrazličnejšega plena, toda priložnost za osvojitve Egipta je zamudila in prinesla domov le razočaranje.

Kakor pravilica pa se sliši poročilo o križarski vojski otrok; poleg svoje ganljivo žalostne strani dokazuje navdušeno križarsko gibanje otrok, kako je skrb za sveto deželo prešinjala zapadni svet, kako je kot srčna zadeva krščanstva prodrla v domače družinsko življenje in si tu osvojila srca nedolžnih otrok; dokazuje, kako je trezne premisleke premagalo pobožno čustvo in priprisanje, da se bo morda sedaj posrečilo nedolžnim otrokom, kar se do tedaj ni posrečilo odraslim, grešnim ljudem. Ko je papež Inocenc III. znova pozval viteštvo na križarsko vojsko, njegov glas pri vitezhih ni našel pravega odmeva. Nasprotno pa se je leta 1212. začela zbirati množica dekčkov in otrok iz Francoske, Angleške in Nemške, broječa baje 50.000 otrok, kupaj z možmi in ženami. Ta vojska se je napotila v Palestino, da jo osvobodi. Na Francoskem je zbral celo vojsko dekčkov neki pastir Stellan, ki so mu pripisovali božje poslanstvo in čudežno moč. Pripoveduje se, da so te dečke zgrabili v Marseillu morski roparji in jih odpeljali v sužnost v Egipt, vse, ki se niso med morko vožnjo potopili. V Nemčiji je baje isto tako desetletni deček Nikolaj iz Kölna zbral od 20.000 otrok in odraslih. Od teh je le en del došel do Brindisija v Italiji, od koder so ga poslali domov.

Tako so se prav za prav brez pravega uspeha končale slavne križarske vojne. Dosegle so pa vendar to, da so se krščanski narodi v teh skupnih borbah spoznali, se med seboj zblíževali ter odstranjevali nasprotja, ki so jih ločila.

Po njih zgledu se je tudi še pozneje v zgodovini organiziralo več križarskih vojsk, zlasti zoper Turke. Na splošno pa imenujemo križarsko vojsko vsako tisto vojsko, ki se bori za vero ali pa za versko svobodo.

Moderni tank prodira

ODKOD ZLO NA SVETU..

Kdo bi mogel tajiti, da na svetu ni zla? Zlo je bilo in vedno bo. Zlo je nasprotje dobrega. Je pa povsod: v posameznem človeku, v družini, v narodu. Nihče ne more reči, da mu ni v tem ali onem oziru zlo. Morda je srečen na dveh ali treh krajih, na desetih pa nesrečen. Mnogim, in teh je danes veliko, manjka tvarnih dobrin: kruha, obleke, stanovanja. Nihče ne more reči, da tem ni zlo. Mnogi spet pogrešajo svobode, so zatirani in zapostavljeni. Tudi tem je zlo. Mnogi pa imajo vse to: imajo dovolj tvarnih dobrin, so svobodni in čašeni, pa jim je vendar zlo, ker niso notranji, duševno uravnovešeni, ker jim manjka notranjega zadovoljstva.

Zlo je tako povezano s človekom, da si težko predstavljamo enega brez drugega. V vseh časih si je človek krčevito stavljal vprašanje, odkod izvira prav za prav zlo. S tem vprašanjem so se ljudje dolgo mučili brez pravega uspeha. Pred nastopom Kristusa se jim je tu pa tam posvetilo in so zaslužili njegov izvor. Tako je že grški modrijan Platon, ki je živel 400 let pred Kristusom, dobro ugotovil, da Bog zla ni kriv. To resnico je krščanstvo s svojim razodetjem potrdilo.

Mi dobro vemo, da vse, kar je na svetu, je povzročeno. Nobena stvar ni nepovzročena. Torej je tudi zlo povzročeno. Mi pravimo tudi, da je Bog stvarnik, torej povzročitelj vseh stvari. Torej tudi zla! Ali je to mogoče?

Bog je res stvarnik vseh stvari, ni pa stvarnik zla. Vse stvarstvo je izšlo iz rok Stvarnika dobro in popolno. Torej je moral nastati zlo šele potem. In res, človek si ga je sam povzročil s svojo svobodno voljo. Upri se je božji zakonitosti ter padel v zlo. To je tisto, kar imenuje krščenstvo izvirni greh. Končni odgovor na vprašanje, odkod zlo, daje torej krščanstvo v svojem nauku. Zlo je povzročil človek ob začetku. Tisti, ki je vse ustvaril, ni ustvaril zla. Pripušča pa velikokrat zlo iz višjih razlogov, in ti razlogi so za nas največkrat zaviti v nedostopnost božjih skrivnosti.

Zlo je po svoji naravi borbeno. Če človek sam občuti, kako je v svoji notranjosti razdeljen in zrahljan tako rekoč na dva tabora, ki se med seboj na vso moč borita: na tabor dobrega in tabor zla. Ta borba se potem iz človeka prenaša

ven. Vidimo, da sta včasih že v isti družini dve stranki: ena zagovarja dobro stvar, drugi je bolj všeč manj dobra. Tudi med sosedi je tako. Največkrat pa nastajajo v narodnem in mednarodnem življenju različni tabori, ki se vedno ločijo po tem, kolikor se oklepajo, bolj ali manj seveda, dobrega ali pa zlega.

Tabor dobrega in tabor zla sta redkokdaj popolnoma ločena. Meja ni natančno potegnjena. — Včasih se tudi zgodi, da se oba nasprotnika borita med seboj za zlo, vsak na svoj način in ne moremo reči, da je eden zastopnik dobrega, drugi zastopnik zla. — Včasih gre ločilna črta bolj na desno, včasih bolj na levo. Zgodi se pa tudi katehrikrat, da je meja med taborom zla in taborom dobrega ostro začrtana.

Ta boj med dobrim in zlom je obče človeška dediščina. Dokler bo človek na zemlji, ga bo neprestano spremljal ta boj. Človek je res čudna sestavina nasprotij, zmes dobrega in zlega, mešanica luči in teme. Ni čudnega, če ta zmes tolikokrat izbruhne v najbolj krvav medsebojni boj, tudi ko si ga človek ne želi. S tem čudnim nasprotjem so si trli glave ljudje v vseh časih ter iskali vzrokov, iskali pa tudi pripomočkov. Že neki pogani je pred Kristusom vzdihoval: »Vidim dobro in ga odobravam, pa kljub temu delam zlo.« To je splošno človeška nesreča, to je tisto notranje neskladje, ki prinaša razprtijo in boj v človeka, med narode.

Boj med dobrim in hudim je namreč najgloblji vzrok vseh javnih bojev, je gonilo vse človeške zgodovine.

Tako je že veliki nemški pisatelj in pesnik Goethe rekel: »Pravi, edini in najgloblji predmet svetovne zgodovine je spopad med vero in nevero.«

Naš slovenski učenjak Aleš Ušeničnik pa je tako določil ta boj: »Borba za pravo, upor proti pravu, to sta dve sili, ki gibljejo človeštvo.«

Vsako sodeluje v tej borbi med dobrim in hudim. Najprej v sebi, potem tudi zunaj, v javnem življenju. Ni pa vsak vedno na strani dobrega. Če bi se vsi odločili za dobro, bi dobra stran zmagała. — Od nas samih je torej odvisen izid te tisoč in tisočletne borbe med temo in svetlobo.

Mimo drugega sveta

Nebo se je zastirilo z negotovim pajčolanom, tako da so Kamniške planine, včasih tako izrazite in v soncu blesteče, izgubile kakor v pozabo in ni več mogoče priklicati v spomin njihovih obrisov. Pot me vodi mimo zadnjih hiš na dolgi Zaloški cesti, dolgi naravnosti do dolgočasja, prašnosti, toda ljubki. Človek je tu kakor na vasi, in nehoti misli na lepoto onih časov, ko je bila vsa Ljubljana »Ljublianca, dolga vase«.

Ob Ljubliancu se vije cesta nato skozi Studenec. Slavno ime; danes še toliko bolj. Ali niso zavidanja vredni ljudje na desni strani? Saj je vse šlo mimo njih, oni žive življenje popolne pozabe, so neobčutljivi za vse spremembe časa in njegovih muhastih kombinacij. Zdi se, da se moderno življenje v vedno silnejših nihljajih bliža onemu svetu, ki ga predstavljajo rumena, v zelenju skrita poslopja na bregovih Ljubliancu. Oči se mi odmaknejo: kakor na dlani vidim vso zemljo, na njej rastejo kakor gobe po poletni nevihti rumena poslopja, kamor se vsipajo ogromne množice ljudi. Zdi se, da se hoče stlačiti vanje vsa zemlja. Prostora je premalo, ljudi preveč. Nazadnje se poslopja rušijo in pokopavajo pod sabo množice, ki vpijejo; toda njih vpitje ni izraz bolečine, kajti občutek imam, da so izgubili smisel življenja in se ga radi znebi, kakor se znebi človek nadležne sitnosti. Kaj, ali se je res vse zvel zbral okrog rumenih poslopj na zelenih bregovih skrivnostne Ljubliancu? Ali bo to tisti tolikokrat prerokovani preporok človeštva? Število norcev je res svetodpisemsko neskončno.

Nespamet! Kakor simbol svetlejših misli in boljše sveta se vedno bolj bližata vitka zvonika cerkve v Polju. Ta cerkev z dvema stolpoma, kakor Mojzes z dvema tablama, mi je postala odrešilno znamenje naših dni. Glej, saj se zgrinjajo proti njej velike množice, iz njih oči sijejo vera, upanje in ljubezen.

Kako blizu sta si ta dva svetova! In vendar, kako različna. Vsa zemlja se zbira okrog njih. Hitim, da bi me čimprej objela senca zvonikov, v katerih pritrkavajo za praznik svetlega Cirila in Metoda.

Rabljeva roka

Spisal J. Fletcher Ray.

Poslovenil Frane Poljanec.

Srce očisti umazanega dvoma in nevere, in dasi sedanjo izgubo objokuješ, pride ura, ko boš njegov obraz videl. Morebiti v tistem raju, o katerem si Križanega v njegovem umiranju slišal govoriti.

Ko je to izgovorila, je odšla. In še zdaj vidim tiste, s solzami zamoglele oči in slišim tiste mile besede. Vendar pa nisem vedel, kaj naj mislim, ker moj duh je bil od žalosti odrevenel, in sem vse poslušal kakor v sanjah. Samo to eno sem vedel, da je moj ljubljeni Hermas ležal mrtev in da je osamel srce bilo prazno. Smrtne hiše nisem mogel več prenašati. Vstal sem iz otroka, pustil ter se napotil proti trdnjanskemu stolpu. Toda komaj sem prestopil prag, me je že zopet žejalo, da bi bil v tihji sobi. Vendar pa sem šel svojo pot in prišel na dvorišče, in glej! tam so bili vrabci, ki jih je deček imel navado krmiti.

»Slabo si svoje delo opravil, Scipio,« je dejal eden od posadke, ki so kockali pri vratih. »Galilejec, ki si ga pustil za mrtvega, je ušel iz groba.« Vrgel je svojo kocko. »Vrag te je dal, Publiji Zopet je tvoje!«

Nobene nisem rekel, ampak šel mimo. Če bi mi bil kdaj prej tako povedal, bi se bil kesal.

Kvintus me je čakal pri vratih delavnice. »Pravkar je bil Licinij tu,« je dejal, »slišal je, kaj se je dogodilo. Daje ti dopust, da sina pokoplješ. Tukaj je le malo dela; že jaz vse oskrbim.« Stal sem pred njim, kakor da

ne razumem. Zapazil sem, kako so mu oči počivale na laseh na moji glavi.

»Tovariš,« je dejal, in mi roko položil na ramo, »Kvintus ima zavoljo tebe težko srce. Srečno hodi!«

Obrnil se je in odšel v delavnico. Slišal sem ga, kako je nad sužnji vpil bolj jezno, kakor je imel navado, saj je bil vedno prijazen in hkrati molčeč.

»Srečno hodi,« sem rekel in se vrnil v svoje bivališče. In glej! Tam sta me čakala Rufus in Probus. Bila sta trudna in vsa zaplana, ker sta pri grobu Križanega vso noč stražila. Pa sta vendar naravnost prišla povzedovat po Hermu, takoj ko sta bila Licinij in Pilatu sporočila nenavadne reči, ki so se dogodile.

Suzana, ki se je takrat že vrnila, nas je peljala v mrliško sobo, kjer sta se od otroka poslavlila. Probus je snel svoj šlem in se naklonil nad truplo, med tem so mu pa po licih drsele solze.

»Srečno, Hermas,« je dejal, »ta, ki te je prej nekoč udaril, danes za teboj joka.«

Rufus ni nič rekel, pa sem dobro vedel, da njegova žalost ni bila nič manjša kakor Probova. On je dečka vedno rad imel, kakor da je njegov. Vem, da mu je na tihem bilo žal, da mu Dehora ni rodila sina. Dolgo je gledal na mirno postavo, nato je obraz povzdignil proti materi in oči so mu govóřile, česar jezik ni mogel izraziti.

»Sem pójdit,« je rekla Suzana, se obrnila in nas peljala iz sobe. Posedli smo v zunanji sobi.

»Kje je Probus?« je vprašal Rufus. In prav ko smo se ohrnili proti vratom sobe, ki smo jo pravkar zapustili, so se vrata odprla in Probus je prišel k nam. Nekaj časa smo sedeli molče. Nato je Rufus dejal:

»Resnico nam povej, Scipio, prosim te. Ali zagotovo in brez slehernega dvoma veš, da je

Jezus iz Nazareta takrat, ko si ga s križja smenal, bil mrtev?«

»Rufus, mar sem mrtev obraz tolikrat zastoj gledal, da bi ga še ne poznal? Mar nisem na njegovo telo pazil z vso skrbjo, potem ko mi je Licinij naročil? Mar Giron sulice ni sunil globoko v golo stran, prav v srce, da prav noben dvom ni mogel ostati? In mar nisi ti sam videl, kako je iz rane pritekla kri in voda? Čemu le take prazne reči sprašuješ?«

»Ne, Scipio, jaz čisto dobro vem, da je mrtev bil. Se mi pa vse meša; nocoj to noč smo namreč videli strašno čudne reči. Poslušaj, Scipio! Vedi ti in tvoja žena Suzana tudi, da sva Probus in jaz prav sedaj prišla od Kajfa, ki je brž raztrosil novico, da so Nazarečano truplo ukradli učenci, zakaj grob je prazen. Pa se vendar trupla nihče ni dotaknil. In mi, ki smo prostor stražili, pa tudi nismo spali. Sicer pa, Scipio, tudi čisto dobro veš, da nas prav doslej ni bilo tu. Toda on, ki je bil mrtev in ležal v grobu, je vstal. Ne vem, kaj naj o tem mislim, bojim se pa na vso moč. Zdi se mi, da smo na Kalvariji umorili Večjega, kakor smo vedeli.«

»Poslušaj me, Rufus,« sem dejal, »na naših potovanjih sva ti in jaz videla templje Apolona, Dionizija, Herkula, Mitra, Adonisa, Ozirida in drugih. In čisto dobro veš, da za marsikatero rimske, grške in egiptске bogove verujejo, da so bili deviško rojeni, da so umrli in zopet od mrtvih vstali. Ali niso to prav take reči, ki jih govore o tem Nazarečanu? No, in med to versko zmešnjavo, misliš, Rufus, je moči najti resnico?«

Tedaj me je Rufus pogledal, in oči so mu bile vse žalostne, ko je rekel:

»Ah, Scipio, odpusti mi, če ti povem, da je tvoja pamet mračna kakor ječe v Antoniji. V svoji neveri si daleč od kraljestva resnice. O bogovih, ki jih imenuješ, smo slišali samo praznoverske bajke in laži. Ta Mesija pa, mar ga

V ŽRELU OGNJENIKA PRED

400 LETI

Do leta 1492 ljudje sploh niso vedeli za Ameriko. Šele španjski admiral Kristof Kolumb je tega leta z drzno vojaško odkril veliko in bogato deželo. Iz Španije so tedaj zašli prihajati še Azimski ocean drzni vojski, ki so osvajači španjskemu kralju bogate ameriške pokrajine. Eden izmed teh drznih osvajačev je bil Korteš, ki je s majhno vojsko osvojil veliko cesarstvo Aztekov v današnji Mehiki. V Ameriki so tisti čas prebivali le domači Indijanci. V Mehiki si je njih rod Azteki ustvarili močno cesarstvo, ki je imelo visoko kulturo in veliko blagostanje. S tem močnim in velikim narodom se je Korteš spustil v boj, ga premagal in osvojil njegovo deželo. Korteš je 23. septembra 1519 po trdi zmagi pri Tlaskali, kjer je s 450 dobro in moderno oboroženimi tovariši premagal nepregledne množice Indijancev, takojšnji do zadnjih posledic strah, ki ga je vžil velikem cesarju vseh Mehikancev, Monterumu, ter zavezal mesto Colula, ležeče 120 km od glavnega mesta Mehiko na veliki Anahuški planoti, ki obdaja več kilometrov na široko mesto Colula.

Po zavzetju Tlaskale, ki je gorata in pusta pokrajina, je španjska armada prodrla na rodovitno planoto, ki je njeno podnebje eno izmed najbolj ugodnih v Mehiki. Vsa zemlja je bila tedaj pokrita z rastlinjem. Niti en kosček zemlje ni bil prazen. Številni potoki in reke so namakali deželo, kjer so bujno poganjali gosti gozdovi, ki so jih kmalu na to zabele podirali neusmiljene sekire zmagovalnih osvajačev. Danes so izvirni in potoki že do dobra regulirani ter pospešujejo rodovitnost pokrajine.

V naših dneh je Colula majhno mesto, ki ima na čudo veliko cerkva; namreč nad 300, to se pravi, ena cerkev na vsakih dvajset ljudi. Nedaleč od tega mesta se dviga velik gorski greben Sierra Nevada, kjer kraljujejo z veličastno močjo nad vso deželo gorska velikana Popocatepetl (5450 metrov) na jugozapadu, pa Istahuatli na severozapadu.

Proti deželi, ki je tako dobro zavarovana od nevarne trdnjave, so uhajale želje osvajačev, proti visoki mehiki planoti, ki se je zdelo Špancem, in to ne brez razloga, kakor neka pravična

nismo gledali? In ali členi naših družin njegovih čudovitih besed niso poslušali in njegovih del med ljudmi gledali? Nobeden teh bogov, ki si o njih govorili, ni spregovoril čudovitih besed tega Jezusa —

Jaz sem pot in resnica in življenje. Nihče ne pride k Očetu razen po meni.

In ko so ga natančneje spraševali, je odgovoril in rekel:

Jaz sem v Očetu in Oče je v meni. Jaz in Oče sva eno.

Meni se vse tako zdi, da smo na Kalvariji križali Resnico; in da je tretji dan prav ta Resnica vstala iz smrtne teme. Prav tega Mesija si žest smrti ur gledal na križu. Troje oči so videle in tvoja ušesa so slišala; še več: Probus in jaz sva videla žuda na nebesih vzgoraj in na zemlji spodaj. Oba sva pečat velikega zbora videla na grobu, in s svojimi očmi sva grob videla odprt in prazen. In če še dvomiš, mar moreš dvomiti nad spremembo, ki se je naredila v Probu, pa v meni tudi? Ej! in v tebi, ki jih tako ljubiš. Zastonj smo mi Rimljani našim bogovom obetali pitne in klavne daritve, pa nam naše prošnje niso prav nič pomagale. Toda ali nam ti, ki jih ljubimo, niso razodeli dobrotnih del tega Mesija? Zares, dajmo drevo vedno soditi po sadovih, ki jih rodi.

Odgovoril mu pa vendar nisem nobene, ampak sem glavno molče povsili. Tedaj je spregovorila Suzana:

»Toda vstajenje, kako se je to zgodilo? Prosim te, vse nam povej.«

Na kar je Rufus pogledal Proba. »Povej jim te reči,« je dejal, »ti si bil z mano.«

»Ne,« je odvrnil Probus, »jaz bi rad, pa sem za govorjenje počasn; in tudi tvoje razumevanje nimam in tvoje spretnosti besede tudi ne. Le kar ti povej, kaj sva videla, jaz bom pa na pričo.«

Na to je Rufus krepko potegnil vna in takole govoril:

dežela bogastva. Colula je bila takrat sveto mesto, čigar veličastne in ševine piramide so bile večji del zgrajene na čast Kecalcoatl, bradatemu janku, brez dvoma skandinavskega izvora, ki je napovedal prihod belih in padeč mehičanskega cesarstva.

Španci niso imeli nikoli prilike videti bruhajočega vulkana ter jih je zato pogled na veličastni primor zelo zapel. Popocatepetl je prav tedaj bruhal z vse močjo ter metal do oblakov gosti stebel dima in pepela. Bolna ledenikov na Istahuatli (Beli ženi), njegovemu sosedu, je bila v velikem nasploju z vrhom Popocatepetla, čigar sneg je bil deloma stopljen, deloma pa pokrit s pepelom.

Prav po sedlu, ki leži med obema vrhoma, 3400 m visoko, je moral iti Korteš s svojimi četami, da bi prišel za hrbet azteški armadi, ki je prežala v zasedi na občajni mehiki cesti, ki še danes pelje iz glavnega mesta Mehiko v Puebla. Domačini so smatrali Popocatepetl kot sedež boga ognja ter mislili, da je bilo ognjeniško žrelo pekel. Zato so na vznožju gore na kraju gozdov zgradili svetišče, kjer so ševinski maliki imeli to nalogo, da so prosili pomoči peklenškega božanstva.

Leta 1519, po dvesto letih poklona, je nenadno bruhanje Popocatepetla zelo vznemirilo prebivalce anahuške planote, ki so videli v tem napoved neugodnih dogodkov. Takoj so spravili v vrsto pojav na gori in prihod peščice Špancev, ki je premagala 40.000 moč veliko tlaskalansko armado.

Korteš je hitro spoznal sveti značaj tega vrha, ki je vival strah Indijancem. Zato je takoj odobril misel nekega mladega kapetana, ki je bil pod njegovim poveljstvom in ki mu je bilo ime Ordaz. Ta mu je namreč predlagal, da bi se Španci povzpeli na vrh. S tem podvzmetom bi narasli španjski ugled ter si pridobil mnogo malikovega občudovanja med domačini.

Ordaz se je spravil na pot z devetimi tovariši ter z nekim indijanskim poglavarjem, ki mu je sledilo nekaj nosačev. Sveda si Španci niso mogli predstavljati velikih težav poti, zato se niso nič bolje oprenili, kakor če bi šli preiskovat varno ozemlje. Ta vrsta mož si ni stavila nikoli takih vprašanj. Ko je vodja enkrat določil cilj, so se

»Linicij mi je ukazal, naj od posadke vzamem četo in grob na Jožefovem vrtu zastražim. Zato sem vzel Proba in Gregorija in Mileta in Gvaltera in razne druge, in odšli smo na kraj. In glej! velik kamen je bil zavaljen pred vhod in zapечат s pečati velikega zbora. Dobro smo vedeli, da tega kamna noben umrljiv človek ne more premakniti.«

»Ej!« je dejal Probus, »ni bil smrtnik ta, ki smo ga stražili, ampak nekdo večji. Ko je stal privezan k stebru v sodni dvorani, me je na vso moč dražilo, da ni trepetal, in prisegel sem, da če se storim, da bo za usmiljenje kričal. Toda ko me je pogledal, je moji roki moč skopnela; bič mi je padel na tla. Ej, in ko me je pogledal, me je njegov pogled prebodel in pred njim je pol ležal ves izpričani sad mojega življenja. Vendar sem pa vedel, da me ne zančuje; nel pola je bil velikega sočutja. In dasi ni spregovoril besede, so se mu ustnice gibale. V očeh mu je gorel kvišku obrnjen svet, in zdelo se mi je, da je molil. In prav tisti trenutek sem spoznal, da je bil več ko človek. In da so proge na njegovem hrbtu bile proge na hrbtu Boga.«

Nagnil je glavo, in nekaj časa smo molčali.

»Daj, Rufus,« je rekel (in njegov glas ni bil podoben Probovem glasu, kakor sem ga poznal) vse jim povej, kar se je bilo zgodilo.«

»Potem,« je Rufus dejal, »sva se s Probom vrnila k četi, pa nama je bilo zoprn biti pri njih, in poslušali njih prekljanje, ko se jim je zdelo neumno stražiti grob mrlice; med tem pa njih tovariši z ženskami iz mesta popivajo vino. Zato sva vstala in skupaj hodila po potih na vrtu. Ne vem, Scipio, kaj naj bi to bilo, ampak nekaj je na tem grobnem vrtu, prav nič podobno ničemu, kar sem kdaj videl. Noč je bila pokojna in polna zvezd; in tiha razen šelesta v oleandrih, kakor da so se rahli, nežni vetrni pogovarjali o rečeh, ki jih noben človek ne more vedeti. Čudovit mir naju je pre-

takoj drzno zagnali za njim brez daljšega premislekovanja, kajti oni so pri svojem uspehu računali le na svojo železno naravo.

Ordaz in njegovi tovariši so morali najprej prekorati goste smrekove pragove ter nato pas kokosovih gozdov, ki se razširjajo do 3300 m visoko. V teh tropskih pokrajinah odgovarja vna 4000 m mejni vrsti borovih gozdov ter začeljo visoko travnatega pasu, ki se najprej pojavlja v gostih pašnikih, valujočih v vetru, nato pa postaja vedno bolj redke in polagoma izginejo v pekel okrog vrha. Španci so se tisti večer ustavili na planoti, imenovani Tlamakas, ki je bila takrat svet kraj in je imela veliko svetilč.

Tam so prespali noč pod milim nebom. Mraz na tej višini je zelo oster ter sili tropo volkov, da si ličejo zavetja v gozdovih. Brez dvoma so imeli Ordaz in njegovi tovariši neprijeten občutek, ko so slišali turbošno zavijanje divjih živali ter gledali v temi njih svetle oči, ki jih je užigal glad in ki le danes vznemirjajo turiste na Sierra Nevada.

Noč je morala biti zelo izrazita. Iz vrha je uhal dim, ki so ga spremljali podzemeljski zvonovi glasovi in bobnenje ter veliki plameni, ki so metali žudno svetlobo na oblake. Zemlja se je tresla in eksplozije so odmevale po raztrzi gori ter motile spanje pustolovcev. Indijanci so se bali ter niso hoteli iti naprej. Naslednjega dne ob treh jutraj so pustili Ordaza in njegove tovariše na cedlu in odšli sami v noč, brez dvoma zelo prestrašeni zaradi gorečega hrba. Španci so preplezali dva velika prepada. Nato so prišli na vznožje vrha ter naglo napredovali po njegovih položnih potokih. Da so dosegli točko, imenovano Las Cruces, kjer se poboče hrba dviga zelo strmo, je bilo treba vsekati v pepel in v lavo pot v trinem težkem delu. Iz te točke se silno lepo vidi sočni vrh.

Od tukaj naprej je pomešana lava s pepelom. Kmalu na to so dosegli planoto Ventorillo, skupno skal, ki spominja na cerkvene zvonike. Pustili so jih na svoji desni ter šli brez težave na svetlo 4800 m visoko. Tu so pa Španci naleteli na nepredvidene ovire. Najprej je postavil razredčeni trak njih srce in dihanje pred trdo preizkušnjo. V višini 5000 m se jih je lotil nepremagljiv sneg. Napredovali so kakih deset korakov, potem pa se vi utrujeni posedli, da so mogli zatem spet dalje prodirati. Samo 450 m jih je še ločilo od vrha.

Cisto upravičeno je misliti, da so Španci mi pač bolje jahal, kakor pa se vzpenjati na hrb, in da so bili sploh nepočetni o planinstvu. Svo

Nadaljevanje na strani 15

vzel, in pogovarjala sva se, kakor se prej nikoli nisva.

In ko je noč skoraj prešla, sva se vrnila k četi. Bili so zaspani, spali pa niso, ampak so se naslonili na vrtni zid zraven dreves divje smokve in so se tiho mrmraje pogovarjali. Nato sva spet stopila h grobu, ki je bil komaj kakih dvajset korakov od tam. Bledo in hladno se je svetil v mesečini. Pečatov se nihče ni dotaknil. Vse je bilo, kakor je bilo prej. Vendar nama je bilo kaj malo všeč, da bi tam ostala. Zopet sva odšla na tiha pota. Bilo je blizu ure sončnega vzhoda; ob uri, ko je vse motno in neznan, in vse, kar je raslo, je zlatil lahni nadzemski svet. In še globlji šepet se je vil med cveti pomarančnih dreves, kakor da se svet vzbuja in vstaja v novo rojeni dan.

»Glej!« nenadoma reče Probus in pokole proti grobu. »Poslušaj, Scipio!« Okoli groba se je prikazala srebrna meglica, vendar ne po vsem srebrna, saj je v njej utripala lahna, živo rdeča luč, prav kakor se vzhajajoče sonce prikrače skozi srebrne blazove na prostranem morju. Vendar pa sonce nikoli ni vstajalo v lepoti, kakor je bila ta. In ko smo opazovali so se meglice razgibale in se ovile groba, tako da je bil našim očem skrit. In vedno bolj rdečastio je utripala luč, dokler vsak list in cvet ni bil videti ožarjen z rožnatim svitom. In to se mi zdi, sem tudi videl! dasi je v tej čudni luči bilo vse motno in skrivnostno, kako so se skozi meglico gibale postave čudovite lepote, podobne ljudem; pa vendar ne otroci te zemlje po tem, kakor so se gibali naokoli, saj se je zdelo, da se tal ne dotikajo. In nihče, ki ga je rodila žena, nima blišča, njim podobnega. Vendar pa jasno nisem mogel nič videti.

Nato sem se zbal, da mi pamet uhaja, zato sem se ozrl naokoli. Proba sem videl ob strani, Gregorija in trumo pa zraven divjih smokve, ko so široko odprti oči stremeli proti grobu.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Kaj je novega?

† Kanonik dr. Al. Zupan

Nedavno je kanonik ljubljanskega stolnega kapitlja g. dr. Alojzij Zupan praznoval petdesetletnico svojega življenja in 25 letnico mašnikovanja. Obeh jubilejev se je spomnil tudi Domoljub v posebnem članku. Tedaj ni nihče pričakoval, da se bo zgodilo to, kar se je:

Kanonik dr. Alojzij Zupan je imel pri Mirni peči majhen vinograd in se je v petek 4. julija odpeljal zdrav iz Ljubljane, da si ogleda vinograd. Tam pa je nenadoma umrl, zadet od kapi.

Truplo pokojnega g. kanonika so pripeljali v Ljubljano, kjer ga je na njegovem stanovanju kropilo velikansko število znancev, prijateljev in iskrenih spoštovalcev.

Sredi dela, polnega velikih načrtov za bodočnost, je neizprosna smrt zopet pretrgala nit življenja vzornemu slovenskemu duhovniku.

K pogrebu blagega g. kanonika dr. Zupana, ki je bil 7. julija ob 4 popoldne, je prišlo izredno mnogo ljudi vseh stanov.

Za velika dela, ki jih je kanonik dr. Zupan vršil in izvršil v korist Cerkve in slovenskega ljudstva, mu bodi Bog najboljši plačnik!

Zasluznemu gospodu kanoniku daj, Gospod, večni mir!

Seja ljubljanskega mestnega sveta

V Ljubljani je bila pretekle dni pod predsedstvom Visokega Komisarija Ekse. Graziolijska seja vodstva Ljubljanskega velesejja, pri kateri je bil navzočen tudi župan dr. Adlešič, člani velesejjske družbe in več činiteljev Visokega Komisarijata, Ekse. Grazioli je poslušal razlago predsednika in voditeljev velesejja o načrtu za izvedbo velesejja, ki bo prireditev, na kateri se bo pokazala dejanska proizvodna zmoglost nove pokrajine bodisi v odnošajih do kraljevine, proti kateri je usmerjeno sleherni delovanje Ljubljane in Ljubljanske pokrajine, bodisi v odnošajih do sosednjih držav. Istočasno pa predstavlja velesejem za industrijo in domačo ter zunanjo trgovino novo delovno in propagandno središče. Visoki Komisar je za zaključek razprave podal točna navodila glede izvedbe velesejja, katerega je treba pripraviti in opremiti po vidikih, ki odgovarjajo pomenu nove pokrajine in njenemu zemljepisnemu položaju, obenem pa naklonil za ljubljanski velesejem znesek 300.000 lir, ki se bo porabil za dograditev razstavnih prostorov.

di Ne prerivajte se! V zadnjem času je pred nekaterimi prodajalnami z živili in življenjskimi potrebščinami nastal velik naval, dolgotrajno čakanje in prerivanje kupcev, ki ne morejo priti na vrsto ob pravem času. Visoki Komisariat posveča vprašanju prehrane glavno skrb ter v okviru daljnjih možnosti skuša doseči vse, da bo ljudstvo Ljubljanske pokrajine preskrbljeno z nujno potrebnimi količinami živil. Zato je dolžnost kupopojke obhajati, da z razumevanjem sprejme željo Visokega Komisarijata ter v bodoče tudi samo pomaga in sodeluje pri odpravi dolgotrajnega čakanja in prerivanja pred prodajalnami, kar je doslej napravilo na mimoidoče zelo slab vtis.

di Kraljeva kvestura v Ljubljani objavlja, da morajo kolezarji imeti pri sebi vselej dokazilo, da so v zakoniti posesti kolesa. Le tako se bodo v primeru kontrole lahko izognili nevarnostim.

d Ureditve porabe maščob in sladkorja. Poženši z duem 2. julija so se začele deliti pri občinah živilske osebne nakaznice, ki bodo potrebne za nakup maščob in sladkorja, ki so določene počenši s 16. julijem t. l. v naslednji mesečni izmeri: 200 gramov masti, 100 gramov slanin, 100 gramov olja, 700 gramov sladkorja, ki se jih lahko dobi pri razdelitvi. Obroki živilskih maščob se lahko spremene in bodo morebiti zamenjane z maslom v okviru možnosti. Zato so se prebivalci javili pri

svoji občini, kjer prebivajo, do 5. julija, kjer so dobili dve izkaznici, ki bosta za tekoči mesec zmanjšani na polovino količino določenih obrokov. Obroki maščob in sladkorja ne pripadajo proizvajalcem z njihovo družino in onim, ki z njimi žive v skupnem gospodinjstvu, in onim, ki imajo te stvari na zalogi brez ozira na kakšni podlagi in brez ozira na količine. Vsaka živilska nakaznica ima tudi listič za predznanambo za mesec avgust, ki jo mora dati lastnik svojemu dobavitelju do 18. julija. Za nepopolne in lažne izjave so določene stroge kazni.

d Duhovne vaje za učitelje in uradnike v Lichtenurnovem zavodu bodo od 6. do 10. julija; za gospe pa od 14. do 18. julija. Priglasite se čimprej na: Predstojništvo Lichtenurnovega zavoda v Ljubljani, Ambrožev trg 8.

d Duhovne vaje za duhovnike. V Domu duhovnih vaj v Ljubljani so predvideni za gospe naslednji tečaji: od 21. do 25. julija, od 4. do 8. avgusta, od 18. do 22. avgusta, od 1. do 5. septembra, od 22. do 26. septembra. Začetek vsakega tečaja je v ponedeljek zvečer ob 7, konec pa v petek zjutraj. Posebno priporočamo udeležbo pri prvih tečajih, da ne bo preveč navala proti koncu. Oskrbljena se lahko poravnata tudi v naravi ali nadomesti z intencijami, ki bodo na razpolago v Domu. Za vsak tečaj prosimo dovolj zgodnjega obvestila. Vodstvo Doma duhovnih vaj v Ljubljani, Zrinjskega 9.

d Dve, tri z ljubljanskega trga. Pretekli teden je bil krompirček po 2,50 do 3 lire, strožji fižol po 5 lir, lepi paradizniki po 6 do 8 lir. Tudi domačega graha je bilo precej. Prodajali so ga po 3 lire. Luščen grah je bil po 2,50 lire za merico, ki drži 2 del. Seveda je bilo na trgu največ glavnote solate, ki so jo branjevske prodajale kar povprek po eno liro za glavico. Rdeče čebele je bilo tudi precej naprodaj in so jo prodajali po 4,50 lire za kilogram. Lepe kumarice so bile po 4 do 5 lir. Sadjja je bilo precej naprodaj, posebno borovnic. Prodajali so jih po dve liri za liter. Rdeče gozdne jagode so bile po 4 lire, velike vrtno jagode pa po 10 lir. Tudi lisiki je bilo nekaj. Merica je bilo po dve liri. Uvožene bruske so bile po 8 do 9 lir. Lepa jabolka pa so bila draga in so zahtevali zanja kar po 18 lir. Čvetača (karfiola) je bila po 3 do 3,30 lire. Marelice so bile po 14 lir, alive pa po 12 do 14 lir. Tudi breskve so še precej drage in stanejo po 12 lir kilogram. Neka branjevka je imela naprodaj tudi ribezen. Bil je po 8—10 lir. Veliko pa je bilo domačih češenj iz sosednje okolice, z Jančjeva vrha in Besniških hribov. Domače češnje so prodajali po 6 lir kilogram.

d Ljubljana je zdravo mesto. Zdravstveno stanje v Ljubljani je po ugotovitvah mestnega fizika zelo ugodno, saj ni razen posameznih primerov škrlatice in davice prav nobenih nalezljivih bolezni niti pri vojaštvu niti pri civilnem prebivalstvu.

d Ustanovili so združenje za pridelovanje sladkorne pese. Sedež je v Ljubljani. Namen združenja je med drugim pospeševati pridelovanje sladkorne pese, vnovčevati pridelek in sklepati pogodbe z odjemalci sladkorne pese. Člani upravnega odbora so: Jevnikar iz St. Vida na Dolenskem, Marinko iz Zupče vasi, Zupan iz Smihela pri Žužemberku, Šuklje iz Trnovca pri Metliki, Brule iz Hrušice pri Novem mestu.

d Iz ljubljanske bolnišnice. V ponedeljek popoldne, 30. junija, je ljubljanska splošna bolnišnica sprejela bolnika, ki je dobil pri vpisu številko 15.431. To pomeni, da je naval na ljubljansko splošno bolnišnico izredno velik kljub močno spreminjenim razmeram. Glede na število bolnikov, ki so bili sprejeti v prvih šestih mesecih, lahko sklepamo, da bo bolnišnica v vsem letu morala sprejeti okrog 30.000 bolnikov, kar je najmanj za 10.000 več, kakor pa bi bilo primerno glede na prostore, s katerimi razpolaga.

d Po žetvi sejmo zopet! Za jesen priporočajo na Hrvaškem čim več ajde in prosa. Tudi za nas velja, da po žetvi ne sme ostati noben košček zemlje prazen, ampak ga je treba takoj preorati in ga znova zasejati. Zlasti ajda in prosa sta važna za narodno prehrano. Ajdovo zrno vsebuje mnogo moke in je izvrstna živilska in živalna hrana. 100 kg ajde da 66 kg moke, 14 kilogramov otrobov in 19 kg lusk. Moka res ni za kruh, dobra pa je za ajdove žgance, oluščeno zrno je prikladno tudi za klobase, ponekod je znana ajdova kaša. Zelena ajda je izvrstna za živilsko krmo. Slama se na suhem dolgo

ohrani, komu ni znano, da je ajda tudi izvrstna paša za čebele? Tudi prosa je dobra ljudska hrana. Potrebno je tudi kot hrana za perutnino, slama pa je dobra živilska krma.

d Plevaničovo Danico so našli. Dne 23. junija 1941, to je na kresni večer, je izginila ob 20.30 zvečer od doma v ljubljanski Polakovici ulici št. 13 v šiški desetletna Plevanič Danca, katere truplo so našli dne 1. julija 1941 ob osmih zjutraj na žitnem polju za gorenjsko progno v bližini Brejčevje ulice. Z dosegljivimi polizevdami se je ugotovilo, da je Plevaničeva pred odhodom od doma izjavila nekim osebam, da gre gledat kres na griček nad Bellevuejem. Kr. Kvestura vabi vse starše tistih otrok, ki so se nahajali na kresni večer na gričku v »Kozlovi dolinici« nad hotelom Bellevue, naj se nemudoma zglašajo po možnosti s omenjenimi otroki na kriminalnem oddelku, III. nadstopje, štev. 25. Istočasno se pozivajo tudi vel, zlasti tisti, ki stanujejo v šiški in ki so videli na kresni večer kakšno desetletno deklico v spremstvu moškega hoditi po ljubljanskih ulicah, ali ki so pozneje slišali kakšno vpitje ali stokanje, naj se prav tako javijo pri navedenem oddelku. Opozarjamo vse starše, naj ne puščajo svojih otrok, zlasti ne v večernem času, brez nadzorstva iz stanovanj, da ne se podobni zločini v bodoče ne mogli več ponavljati. Ker se večkrat dogodi, da izvajajo razni moški otroke s seboj, naj starši prijavijo vsak tak primer takoj policijskim oblastem.

d Potniški vlaki se v Rosalnicah ne bodo več ustavljali. Pričenši od sobote dne 5. julija 1941 nimajo več potniški vlaki postanka v postajališču Rosalnice med postajama Metlika in Bubenjaci iz carinskih in obmejne policijskih razlogov. Potniški, ki potujejo v Rosalnice, odnosno iz Rosalnic, se zato opozarjajo, da izstopajo odnosno vstopajo v Metliki.

Sv. Gregor. Dne 2. julija popoldne je med silno nevihto udarila strela v kozolec posestnika Antona Gorjupa od Morokčev, ki je do tal pogorel. V teh časih s strahom zremo v grozeče oblake ter zaupno kot še nikoli, prosimo: treska in hudega vremena, reši nas, o Gospod. — Po daljši in mučni bolezni je umrl posestnik Matija Levstak od Sv. Gregorja. Pokoj njegovi duši! Zalujoci družini pa naše iskreno sožalje. — V zadevi »Slovenčevega koledarja« se obrnite le na našega farnega zastopnika, ki sprejema naročila in daje vsa pojasnila.

d Ljubljanski radio (EIAR) oddaja vsak dan poleg običajnih poročil, napovedi in predavanj v slovenščini in italijanščini tudi prav lepo glasbo. Posebno polaga veliko važnost na slovensko glasbo. Te dni je začel zopet nastopati radijski orkester pod vodstvom Draga Marija Šijanica, ki ima prav pester in izbran spored slovenske glasbe, na kat posebej opozarjamo radijske poslušalce.

d Sestanek hrvatskih škofov. Na povabilo predsednika katoliških konferenc zagrebškega nadškofa g. dr. Stepinca so se dne 26. junija zbrali v Zagrebu hrvatski škofje ter so razpravljali o vseh cerkveno-političnih vprašanjih. Na konferenco so prišli tudi škofje s področja, ki je prišlo pod Italijo. To pa zaradi tega, ker spadajo pod njihovo cerkveno oblast še vedno kraji, ki so v neodvisni hrvatski državi.

d Za boljši kruh. Mestni prehranjevalni urad v Zagrebu je odredil novo mešanico moke za kruh, v kateri je 55 odstotkov navadne pšenice, 33 odstotkov koruzne in 10 odstotkov ržene moke. Pekli bodo prejemali to mešanico, pripravljeno pod nadzorstvom oblasti.

d Osek bo dobil elektriko. Prijazni Osek, ki leži v podnožju Trnovskega pogorja v bližini vipske državne ceste, bo dobil v kratkem električno razsvetljavo. S tem se bo delavnica Osečanom izpolnila topla želja. »Slovenec« je svoje dni že pisal, kako imajo vse vasi šempaske občine napeljeno elektriko in kako še samo Osek ne more dobiti elektrike. Zdaj se je občinski komisar g. Tarla odločil izvesti električno razsvetljavo tudi po Oseku. Občanarji mu bodo za ta ukrep hvaležni. Za električno razsvetljavo se je mnogo trudili in pehal tudi domači župnik g. Franke, zato je prav, da danes, ko se njegova želja bliža uresničenju, to povemo in zapišemo.

d Vozni park si bodo porazdelili. Hrvatska poročevalska služba sporoča, da bo v kratkem izvršena razdelitev celokupnega voznega parka bivše Jugoslavije. Vozni park si bodo razdelile države, ki so zasedle posamezne dele bivše države in to ne oziraje se na to, v katerem kraju se je ob razpadu te države nahajala kakšna lokomotiva ali pa vagon. Nemške oblasti baje predlagajo razdelitev voznega parka in materiala bivše Jugoslavije glede

na dejanske gospodarske potrebe v miru. Hrvatska poročevalska služba poudarja, da so Srbi pred začetkom vojne proti državam osi odpeljali v Srbijo najboljši železniški park bivše Jugoslavije, predvsem moderne Pullmanove vagona, velike najmodernejše lokomotive, salonske vagona in veliko količino dragocenega železniškega materiala.

d Olje spada med najbolj nujne življenjske potrebščine. Na Hrvatskem je končana žetev oljne repice, ki ni bila najboljša, ker je bilo slabo vreme, mnoge nasadov pa so uničile poplave. Zato je letos pridelek oljne repe slab. Več pričakujejo Hrvatje od sončnice ter od bučnega semena. Sončnica posebej dobro uspeva po vzhodnih hrvatskih pokrajinah. Letos pričakujejo, da bo sončnica dobro obrodila. Za 100 kg zdravega semena ponujajo kmetom že sedaj 350 din. Vsega je posejanih s sončnico 20 do 25 tisoč juter zemlje, pridekla pa bo okoli 1600 do 3000 vagonov. V poštev pride bučno seme, ki daje zelo dobro olje, pa ga doslej kmetje niso zbirali. Računajo, da bodo zbrali 400 do 600 vagonov semena. Vsi ti viri bodo zadostovali za krške domače uporabe olja na Hrvatskem.

d Likvidacija »Sokolov«. S posebnim odlokom je bila na Hrvatskem likvidirana organizacija »Sokol«, katero zakonski odlok oznamuje za velestrbsko organizacijo. Odlok dalje pravi, da je bila ta organizacija velestrbska. Vsi tisti, ki so kdaj delovali v tej organizaciji, bodo pristeli med sovražnike hrvatskega naroda in hrvatske države.

d Tudi čevlji in obleke na karte. Prodajo pšenične moke, olja in kave bodo v Zagrebu uredili tako, da bo trgovci moral prodano količino vpisati v posebno pregledno knjigo, ki jo dobi vsaka družina. Tako ne bo mogel nihče dobiti večjih količin omenjenega blaga, kakor so pa predvidene. Prekrškovni urad je prav tako razdelil še tudi karte za kupovanje čevljev in oblek ter ostalega tekstilnega blaga.

d Naglo sodišče. Minister za pravosodje dr. Pak je izdal odredbo o proglasitvi naglega sodišča na področju sodnega okoliša v Osijeku.

d »Verski pouk bo na največji možni višini«. Pomembno izjavo o verskih vprašanjih na Hrvatskem je dal dr. Mile Budak, minister za vere in prosveto, uredniku »Muslimanske svijesti«. V njej je med drugim dejal: »Globoko sem prepričan, da bo v najkrajšem času vsak musliman v najbolj oddaljeni vasi občutil, da je zdaj njegova vera popolnoma zaščiten pred napadi s katere koli strani, kajti mi smo država dveh ver, muslimanske in katoliške, ki sta brezpogojno enakopravni. Kolikor avtonomije bo uživala ena, jo bo imela tudi druga. Niti za diako manj ali več, a kar je najglavnejše, država se ne bo vmešavala v verska vprašanja, ker spoštuje verske svetinje ene in druge naše narodne skupine. Samo po sebi se razume, da se bo država brigala tako za islamski kakor za katoliški verski pouk, kolikor je to potrebno, ter si bo prizadevala, da bo ta pouk na največji možni višini.«

d Profesorji in učitelji morajo biti doma. Pristopna hrvatska oblast je izdala odlok, po katerem možko vzgojno osebe ne sme ob nedeljah in praznikih iz mesta stalnega bivanja, da je tako vedno pripravljeno odzvati se morebitnemu pozivu oblastev v primeru kakršne koli potrebe.

d Občine na Sp. Stajerskem so od 1. julija dalje upravičene pobirati davek na pijače. Davek znaša pet do deset odstotkov.

d Pooblaščenec za prehrano na spodnještajerskem področju je izdal posebno naredbo, s katero se urejuje oddaja živalskih kosti, kož in rogov. K oddaji so obvezani vsi mesarji.

d Športna šola na Pohorju. 830 metrov visoko na Pohorju so uredili posebno mladinsko športno šolo, kjer se je zbralo le dni na posebnem tečaju 126 mladenk, ki se v tem taborišču pripravljajo za bodoče delo pri organiziranju ženske mladine v mariborskem okolišu.

d Med sprejemanjem uradnih vesti se gostom ne sme streči. Politični komisar Celja je odredil, da mora vladati med sprejemanjem uradnih radijskih vesti v lokalnih poplani mir in da se v tem času tudi ne sme streči gostom. Ta sama po sebi uveljavna obzirnost — pravi večerajšnja »Tagespost« — se še zelo zanemarja. V bodoče bo kaznovan, kdor bo kršil to odredbo. Poleg tega je izrečna želja političnega komisarja, da imej vsaka gostilna in kavarna radijski aparat na razpolago gostom.

d Vsak kurjerec na Sp. Stajerskem sme pridržati zase in svojo družino samo toliko jaje, kolikor mu jih gre po živileki karti. Vsa druga mora oddati. Vsak dan mora vpisati v posebno knjigo, koliko jaje so mu znoše kure.

Ob petem križu

O srečanjih s očtom Abrahamom običajno »Domoljub« ne piše. Pa bo čisto prav, če zopet enkrat napravimo izjemo in se v nekaj vrsticah spomnimo delovnega in za Cerkev in narod zaslužnega duhovnika. V mislih imam ljubljanskega kateheta g. Vinka Lavriča, ki je dopolnil te dni petdeseto leto svojega življenja. Gospoda jubilaranta namreč odlikuje poleg drugega neumorna delavnost, saj je poleg stanovskih dušnopastirskih dolžnosti in poleg velike skrbi za lepo vzgojo mladine, posvetil in posveča dober del svojih moči in velikih zmožnosti tudi našemu mladinskemu časopisu. — Spoštovani slavljence pa je tudi »Domoljubov« sodrudi in pri Mohorjevi družbi ga prav tako poznajo in čišajo. G. jubilarant je pevsko zelo nabrazen in naj ne bo preveč na nas hud, če povemo, da ima krassen glas in tenek posluh, ki sta ga v nemali meri dvignila na predsedništvo Pevske zveze.

Naj boljši Bog nakloni g. katehetu Vinku Lavriču, sijajnemu družabniku, še mnogo blagoslovljenih let Bogu v čast in slovenskemu narodu v korist. Živeli!

d Velik požar je izbruhnil ono sredo v zagrebški tiskarni »Tipografija«. Ogenj je napravil precej škodo.

d Nekaj iz Belgrada. V bivši jugoslovanski prestolnici je bila zadnje čase precejšnja težava s preskrbo prebivalstva s kruhom. Težavo so povečali še nekateri brezvestni peki, ki so prodajali kruh po dražjih cenah kakor so pa bile določene. Zato je bil glavni pooblaščenec za gospodarstvo v Srbiji prisiljen izdati uredbu o določitvi maksimalne cene za kruh iz koruzne moke in za koruzno moko samo. Po tej uredbi je sedaj cena koruznemu kruhu maksimirana na pet dinarjev za kilogram, koruzni moki pa pri prodaji pekom in ostalim konzumentom na 3.50 din za kilogram. To je cena za koruzni kruh in koruzno moko. Kdor je doslej prodajal koruzni kruh po nižji ceni, ga mora po isti ceni prodajati še nadalje in cene ne sme zvišati na maksimalno dovoljeno višino, v nasprotnem primeru jo pa mora takoj znižati na pet dinarjev. Ob objavi omenjene uredbe je imel govor po radiu nemški komisar za cene, vojni upravni svetnik Fischer, ki je med drugim napovedal najstrožje kazni za vse tiste, ki se ne bi držali določitve o maksimalni ceni za kruh in koruzno moko, kakor tudi za vse tiste peke, ki bi se branili še nadalje peči in prodajati kruh po določeni ceni. Pri kršitvi določene cene bosta pa kaznovana tako pek kakor tudi konzument, če bi kruh ali pa moko dražje plačal kakor pa dovoljuje omenjena uredba.

Novi grobovi

m Umrti so: v Belgradu član bivšega državnega sveta Ivan Škarja, doma iz Mirne na Dolenjskem; v Laškem vdova železniškega čuvaja Marija Braz, v Gorjani pri Bledu 77 letna posestnica Ivana Černe. — V Ljubljani so odšli v večnost: Nada Grisogono, Tilka Pučar roj. Häuselmaier, vdova po ravnatelju zemljiške knjige v p. Jospina Čerček, Ivanka Štrniša, bivši predsednik Trgovske zbornice Jean Schrey, Marija Jurca, šolski upravitelj Pavlovec Milan z Iga, 97 letna Marija Šušteršič roj. Trampuž in Jakob Porenta. Naj počivajo v miru!

Slovinci, zatekajte se k Mariji!

Prebredli ste težke čase, priznati morate, da mnogi prav srečno. Cutili ste varstvo nebeške Matere. Spodobilo se, da jo za to zahvalite. Drugi ste morali okusiti veliko bridkosti. Potrebni ste tolažbe. Radi bi pohiteli k Njej, ki tolaži, kakor nihče na svetu. In Marija vas vabi na milostni kraj na Zaplav v župniji Cateč. Tam so sedaj stalno trije spovedniki, je vsak dan sv. maša ob pol osmih in bo do preklica vsako nedeljo ob 11 služba božja.

d Mostove čez Poljskavo, ki so bili razstreljeni pri Sv. Lovrencu na Dravskem polju, so sedaj popravili in se vrši na cesti Ptuj—Majšperk spet redni promet.

d Bohinjski predor. Po zanesljivih poročilih, ki smo jih dobili, grede popravila v velikem železniškem predoru, ki veže Podbrdo z Bohinjsko Bistrico, h koncu. V kratkem se bo na tej progi omogočil reden železniški promet.

Nekaj dobre volje

Tolažba. Žid Samuel se je mislil dati krstiti in je šel k rabinu. »Dragi rabin, v drugo vero bom prešel.« — »Človek božji,« se je zgrozil rabin. »Tvoj oče se bo v grobu obrnil, če boš kaj takega storil.« — »Nič ne de,« je odvrnil Samuel, »čez štirinajst dni se bo dal krstiti tudi moj brat. Takrat se bo moj oče v grobu še enkrat obrnil in potem bo ležal tako, kakor je prav.«

Čarodejec. »Poglej no, čarodejec je pravkar spremenil stodinarski bankovec v svileni robec.« — »To ni nič posebnega. Moja žena je, kakor bi miignil, spremenila tisočdinarski bankovec v spomladanski plašč.«

V gostilni. Gost: »Danes imate pri vas novo dekle, ki znaži posodo.« — Krčmarica: Kdo vam je to povedal? — Gost: Nihče. Primerjal sem odliste prstov na krožniku in na kozarcu, pa sem uganil, da imate novo dekle.

Konkurencija. Orožnik pelje nekoga zvezanega. Sreča se s cigani. Cigan: »Dober dan, gospod orožnik! Kam pa ga peljemo?« — Orožnik: »V ječo.« — Cigan: »Zakaj pa,« — Orožnik: »Ker je kradeč.« — Cigan: »Prav mu je, kaj se meša v moj delokrog!«

Jok. Miklavčev Gregor silno rad joka. Čmeri se za vsako malenkost. Pa podreža sosed Miklavčev mater: »Kako, da vaš mali neprestano tuli?« — Mati: »Vi tudi niste opere peči, ko ste bili stari dve leti!«

Mesar ostane mesar. Oče bi rad stehal svojo sinčko. Pelje ga k mesarju in posadi na tehtnico. »Koliko ima?« vpraša mesarja. »Dvajset kil s kostmi,« odgovori vestni mesar.

Večina klepetulja. »Ali veste, kateri mesec v letu moja žena najmanj klepetala?« — »Jaz bi rekel decembra ali januarja, ko je nahodna ali hripava.« — »Ne, februarja!« — »Kako to?« — »Ker ima samo 28 dni.«

Pred sodiščem. »Torej vi trdite, da vam je obloženi rekel — vol?« — Tožitelj: »Ne naravnost, gospod sodnik, mojemu sinu je rekel — tele.«

Kakor se vzame. V družbi se razgovarjajo, čemu je slepič. Večina je mnenja, da je slepič brez vsake vrednosti. Pa odgovori navzoči zdravnik: »Za bolnika že, za zdravnika pa ne.«

Presneti tiskarski škral! — Župan je pozdravil telovadec: »Telovadi! Vzbožene so vaše mišice. Norec ste za vzvišene ideje. Za nje zastavite vse svoje noči. Krepko najprej do veličastne zgage!«

Pivčkova modrost. Pivček sedi v gostilni pri četrtim in modruje: »Bi še enega, ali ne bi?« — Glava pravi: ne! Trebuh pa veli: če! Glava je bolj pametna kot trebuh. Kdor je pameten, pa odneha: Miska, še en frakelje!

Dobro se je odrezal. Tujec ogleduje župno cerkev v Mokri vasi in pravi mežnarju: »V to cerkev vendar ne gredo vsi farani?« — Mežnar: »Res je, kakor pravite. Če gredo vsi noter, ne gredo vsi noter. Če pa ne gredo vsi noter, gredo vsi noter. Pa ne gredo vsi noter, zato gredo vsi noter.«

Zobje stoletnika

Da imajo ljudje, ki so stari 100 let, še kvojo zobe, je gotovo posebnost. Nemški zobozdravnik dr. Greef je dobil pri 43 moških, ki so bili po 100 in več let stari, pri dveh, ki sta imela še po pet zob. Ta zdravnik trdi, da imajo moški pri tej starosti boljše zobe, kot pa ženske. Navadno ljudje izgube svoje zobe med 60. in 80. letom. Dr. Greef pravi, da pri vseh stoletnikih, ki imajo še zobe, se v večini slučajev izkaže, da so v življenju kadili.

n Sprejem gojenk v šolo za zaščitne sestre v Ljubljani. Prošnje za sprejem se vlagajo s predpisanimi prilogami na naslov šole za zaščitne sestre v Ljubljani, Dvorčakova ulica št. 3. Rok za vlaganje prošelj poteče s 30. julijem. Točnejša pojasnila se dobe v šoli pisмено ali osebno.

Razgled po svetu

Iz Julijske krajine

Rožaki, naročite, Domoliuba!

Naš tednik »Domoljub« naročite najlažje, če nakazate malenkostno celoletno naročnino 18 lir kar po poštni nakaznici za mednarodni promet na naslov: Uprava »Domoljub«, Ljubljana, Kopitarjeva 6. — Kdor je stalen naročnik »Domoljub«, bo lahko dobil izredno lepo knjigo »Slovenščev koledar« za 9 lir in 2 liri za poštno in pošiljativne stroške. — (Za nenaročnike »Slovenščev« ali »Slovenskega domac« ali »Domoljub« ali »Bogoljub« pa bo stal koledar 20 lir). — Koledar bo obsegal čez 220 strani formata 24x30,5 cm — to je skoraj oblika »Domoljub«. — Naročnino za »Slovenščev koledar« pošljite kar istočasno z naročnino za list po poštni nakaznici. — Tiskali bomo le toliko izvedov koledarja, kolikor bo prednaročil. — Ne odlašajte, ampak naročite »Domoljub« in »Slovenščev koledar« čimprej!

Od strele zadeta

Oni terek popoldne so v Avšjem, mali vasiči severno od Kanala, delale na polju 14 letna Ljudmila Jug, njena 16 letna sestra Danijela in 40 letna Stefanija Perkon. Okrog 4 popoldne so stopile v bližnji senik, kjer so južnalo. Nenadoma se je nebo pooblačilo in začelo je grmeti in bliskati. Nepričakovano se je močno zabliskalo in strela je udarila ravno v senik. Dekleta je omamilo. Ko sta se slednji dve zavedli sta stekli proti domu. Medtem je začel senik goriti.

Na kraj nesreče so prihiteli vaščani, med prvimi Ljudmilin oče. Z veliko težavo in nevarnostjo so iz še deloma uničenega senika izvlekli ubogo Ljudmilo, ki je bila tako ožgana, da je bila vsaka pomoč zaman.

Pokojna Ljudmila je bila vzorna deklica, pridna in je vsi radi imeli. Pokopali so jo ob veliki udeležbi vaščanov, ki globoko občustvujejo s težko prizadeto družino. Danijela in Stefanija sta dobili več ali manj težke opekline in se zdravita v domači oskrbli.

p V Soči je utonil 18-letni Avgust Devetak iz Gorice. Zaneslo ga je v vrtinec.

p Filmske predstave se lahko vrše na prostem, ne smejo pa biti na morski obali in izpostavljenih mestih. Predstave dovoljuje krajevno oblastvo po lastnem preudarku.

p V svesi z uveljavi lir na zasadenih ozemljih je finančni minister odredil povečanje zneska za izdajanje bankovcev po 2 liri od 200 na 300 milijonov lir in bankovcev po 1 firo od 250 na 350 milijonov lir.

p Proti nedostojni noči. Kvestura v Firenci je izdala odredbo, po kateri je ženskam prepovedano po javnih ulicah hoditi ali kolesariti v kratkih ali dolgih hlačah. Ta nočnja je ženskam dovoljena izključno le v letovističnih in kopaliških. Zenske, ki te odredbe ne bodo spoštovala in upoštevale, bodo od policije prijete; kolesarkam bo policija povrh zaplenila še kolo. Italijanska javnost, ki je v svoji pretežni večini že sita raznih nedostojnih modnih norosti, je ukrep florentinske kvesture pozdravila z odobravanjem.

p Požar pri Prvačini. Iz neznanega razloga je izbruhnil 1. julija močan ogenj v vasi Stari vrh pri Prvačini. Vnel se je senik naseljenca Izidorja Daria, ki se je prav tisti čas mudil na polju. Zraven kozolet je imel Dario svojo stanovanje, v njem pa dva dečka. Ker je ogenj naglo uničeval kozolet, poln sene, in je začela vročina segrevati tudi stanovanjsko hišo, sta otroka v silnem strahu begala in klicala na pomoč in so ju nazadnje rešili skoraj napol mrtva od strahu. Medtem so prihili tudi že gasilci in so ogenj pogasili, toda seno

je bilo vse uničeno ali obžgano, kozolet pa napol podrt.

p Nesreče. 51 letni Anton Kravanja je pasel živino na hribu Planina, pri tem pa je nesrečno padel in si nalomil tele. Naglo so ga prepeljali v bolnišnico. Njegovo stanje je težko. — 34 letna Karolina Maček pa se je na kolesu peljala skozi mesto. Imela pa je nesrečo, da je padla, si zlomila desno roko in se tudi drugače precej potolkla. — V Trstu pa so se pripetile v zadnjem času sledeče nezgode: Zasebnico Frančiško Junšek je podri travnjski voz, ko je stopala preko ceste. Starša se je precej potolkla, vendar pa poškodbe niso nevarne. — Devetletni Anton Bernetič se je mudil z očetom v gozdu. Oče je z nožem obrezoval les, ko mu je rezilo nenadoma zdrknilo v reke in odletelo v grmičevje. Anton je pomagal iskati nož, pri tem pa je nesrečno stopil nanj in si prerezal peto desno nogo. — 54 letna Terezija Koch iz tržaške okolice pa je nesrečno padla iz senika ter si hudo poškodovala desno lopovico. V bolnišnici se bo morala zdraviti precej dolgo.

p S kolesom se je smrtno ponesrečil. V bližini Hudajne v Baški dolini je 50 letni Ivan Sorli na nekem klanecu tako nesrečno kolesaril, da je padel in si prebil lobanje. Prihitiel je zdravnik, ga obvezal in spravil na vlak, ki vozi proti Gorici, pa je bilo prepozno. Preden je vlak dosegel gorško postajo, je bil ponesrečenec že mrtev. Naj mu bo Bog milostljiv sodnik!

p Strela zažgala zalogo sene. Pred nekaj dnevi je strela udarila v grad barona Loewetova v Rihenbergu in zažgala tam veliko skladišče krme. Razvil se je močan ogenj, katerega sosedje niso mogli pogasiti. Ker je grozila nevarnost tudi bližnjim stanovanjem, so poklicali požarno brambo iz Gorice, da je po naporom trudu omejila požar. Na pomoč so prihiteli tudi gasilci iz Ajdovščine in Sempasa. Zgorelo je okrog 160 kvintalov sene.

p Toča razbija po Vipavskem. Predzadnje soboto, dne 21. junija popoldne je zopet kletila toča po Vipavskem. Tokrat je grozna božja šiba zadela prijazni vasiči Gujače in Malovše v črniški županiji in Spodnji Vrtovin v istoimenski duhovniji. Toča, ki je segla do Kamenj, je bila strašna. Ponekod je letala kar v kupih. Žitna polja je tako razbila, da so jih kmetje morali preorati in posaditi činkvanti.

p Poroka. V Senpetru pri Gorici se je poročil Milko Cernic, sin-gospodar na uglednem domu bivšega župana g. Franca Cernica, z gđ. Savo Šavil iz spoštovane Šempeterske družine. Obilo božjega blagoslova!

p Potovanje v Zader, Split in Kotor. Trgovsko Trgovsko združenje za gorško pokrajino je sporočilo, da morajo tisti, ki potujejo v zadrsko pokrajino (Zader sam je izzet); v splitsko ali kotorsko pokrajino, razen če objavljene formalnosti vložiti še posebno nekolkovano vlogo na Kvesturo v Zadrin in sicer s posredovanjem uprave pokrajine, v kateri prosilec biva. V tej vlogi morajo biti napisane vse generalije prosilca. Za vstop na ozemlje, ki tvorijo sestavni del kraljevine Hrvaške, pa je potreben potni list, katerega si prosilci lahko pridobijo po doslej običajni poti.

p Železniška zveza med Gorico in Ljubljano. Sedaj ko je obnovljen borovniški most in je vzpostavljena direktna železniška zveza z Ljubljano, naj navedemo dva najugodnejša vlaka v obeh smerih: odhod iz Gorice, južni kolodvor, ob 7.59 preko Nabrežine, prihod v Ljubljano ob 12.05; odhod iz Gorice ob 13.41, prihod v Ljubljano ob 18.05. Odhod iz Ljubljane ob 5.20, prihod v Gorico ob 8.14; odhod iz Ljubljane ob 17.45, prihod v Gorico priko Trsta ob 22.14.

p V trgovinah na drobno v Trstu prodajajo jajca po teži od 1.20 do 1.25 lir za kos.

p Župnik Janko Kralj šestdesetletnik. Iz Goš na Vipavskem nam pišejo: Nekoliko pozno, pa vendar še ne prepozno, se oglašamo. Naš priljubljeni g. župnik Janko Kralj je na binkoštni ponedeljek v vsej tihozi praznoval 60 letnico svojega življenja. Goške ovčice, pohlevne pa tudi srborite, paze že od leta 1908. Na bomo opisovali njegovega tihega in vztrajnega dela, naj same povemo, da je vsa fara srečno navezana nanj in ga vdano spoštuje

in ljubi. Vsi farani goje samo toplo željo, da bi ga ljubi Bog še dolgo vrsto let ohranil med njimi. — Te smo hoteli povedati tudi naši javnosti, ki nam pač ne bo zamerila, če smo se zamudili, ko nismo imeli prej prilike.

p Dve poroki. V Vrhopolju pri Vipavi sta si za vedno obljubila zvestobo g. France Kopačin iz Podrage, cerkveni organist v Vipavi in v Vrhopolju, in gđ. Fani Lavrenčič iz spoštovane vrhopoljske hiše. — V St. Vidu pri Vipavi se je poročil gosp. Anton Trošt z gđ. Marijo Trošt. — Obema paroma želimo obilo božjega blagoslova!

p Dva novomašnika-kapucina. V nedeljo, dne 13. julija, bosta pela vsak v svojem rodnem kraju svojo prvo slovesno sv. mašo dva člana kapucinskega reda, oba iz naše gorške okolice. Prvi je Jožef Perše, ki se je rodil leta 1914 v Steverjanu in bo tam tudi obhajal svoje novomašniško slavo, drugi je Mirko Ožbot, ki se je rodil leta 1916 v Mozirju v Savinjski dolini, pa se je pozneje vrnil s svojimi starši v domačo vas Miren pri Gorici, kjer bo sedaj kot maziljenec božji daroval svojo prvo sv. mašo. — Obema našima rojakoma želimo obilo svetega blagoslova v vinogradu Gospodovem!

Kanaleci na Sv. Gori. Večstletna obljuba veže kot zapisan zakon farane prijaznega Kanala, da vsako leto za »kronanec« romajo k nebeški Materi na Sv. goro. Tudi letos so držali svojo obljubo in v slovesni procesiji obiskali Sv. goro. Lepo vreme jim je prijetnost in svetost zaobljubljenega dne še povečalo. Slovesno sv. opravilo je ob asistenci svetogorskih patrov daroval kanalski dekan g. Semič, ki je številnim romarjem tudi toplo govoril. Pelj so domačji cerkveni pevec lepo in ubrano, kakor pač znajo. Vračali so se nekateri z udobno vzpejajo in železnico, drugi, bolj čili in podjetni, pa kar peš preko pobočij, ki so zaslovela v krvavih zarjavi svetovne vojne.

p Z Gorenjo Vipavsko. Večtedensko deževno vreme v našu je oviralo vsako delo na polju in tudi vsa rast je bila v zastoji. Sedaj kar naenkrat je postalo toplo. Sonce žge in peče. Čez dan pa pride še deževna rosa, ki je uničila že skoraj vsi vinski pridelek v zarodu. Ponekod je pobila še toča. Vinogradniki z žalostjo zrejo po svojih skrbno negovanih vinogradih, ker je v nekaj dneh mnogo njihovega truga šlo v nič, po zlu.

Kratke z vsega sveta

V ameriškem Njujorku je umrl Iga Paderewsky.

Velike porednjaji divjajo v vzhodnem delu Japonske. Voda je poškodovala oz. porušila 7500 stanovanjskih hiš in 126 mostov.

Zetev se je te dni začela v Ukrajini in v južnih predelih evropske Rusije. Obeta se dobra letina.

Huda vročina je sedaj v Ameriki. V New Yorku je 2. julija toplomer kazal v senici 35 C.

Nad 250 milijonarjev živi v madžarski Budimpešti. Eden od njih ima sam 20 milijonov pengov.

Cepilo proti egiptovski očesni bolezni je iznašel te dni dunajski zdravnik dr. Lindner.

Kole z dežnikom je izdelal neki švedski mehanik. Dežnik je pritrjen na sedež ter se odpira avtomatično s pritiskom na gumb.

Podzemeljsko železnico bodo zgradili v švedskem Stockholmu.

Novo umetno volno iz 80 odst beljakovine in 20 odst. fibrina umetnega vlakna, je izumil te dni neki japonski inženir.

Ustanovitev bolgarske univerze v Skoplju zahteva bolgarski list »Bolgarsko gospodarstvo«.

Po vsej Bolgariji je zadnje dni prišlo za hudo vročino do strahovitih žvrlit s točo, debelo kakor kurja jajca.

25 milijonov litrov mleka potrebuje dnevno ameriški Njujork. Zadnji čas mleka zelo primanjkuje.

V Temišvaru je pogorela največja romunska tovarna čevljev »Filt«. V tovarni je bilo zaposlenih 400 delavcev.

Celotno egiptsko letino bombaža je odkupila Anglija.

35 milijonov svezdnih utrinkov pade vsako leto na zemljo, je izračunal neki ameriški zvezdoslovec.

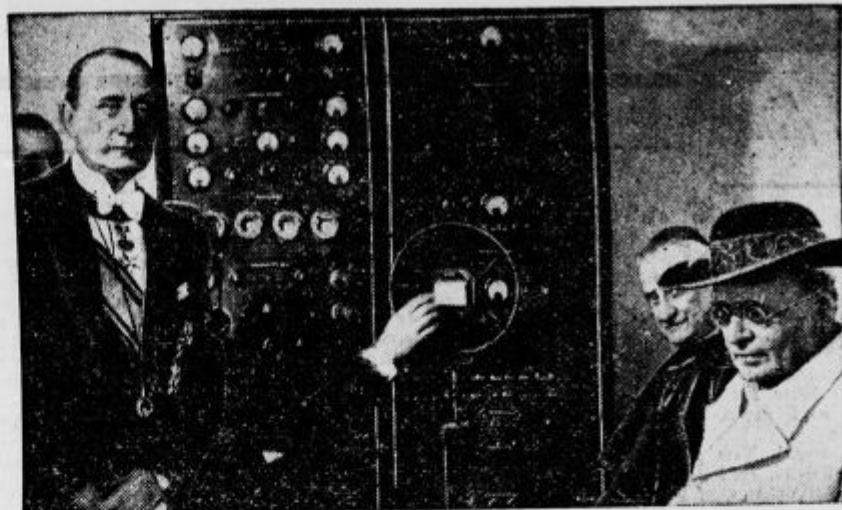
7.580.000 stotov riža pridelala približno letno Italija. Na izvoz odpade 1.775.000 stotov.

V afriški puščavi Sahari so na mnogih krajih ležišča premoga, nekeje kar na površju.

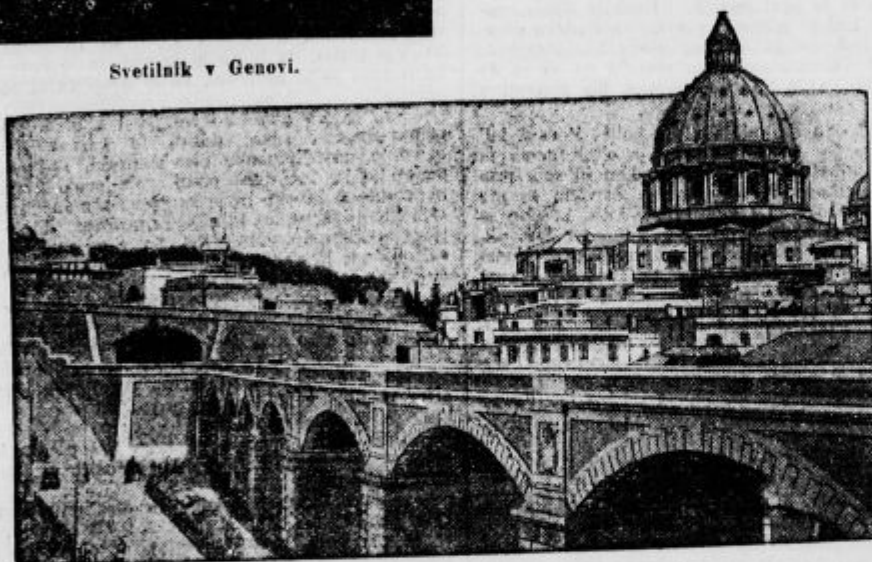
28.000 različnih vrst ptic so našli prirodoslovci; ribjih vrst je 20.000, sesalcev pa same okrog 13.000 vrst.

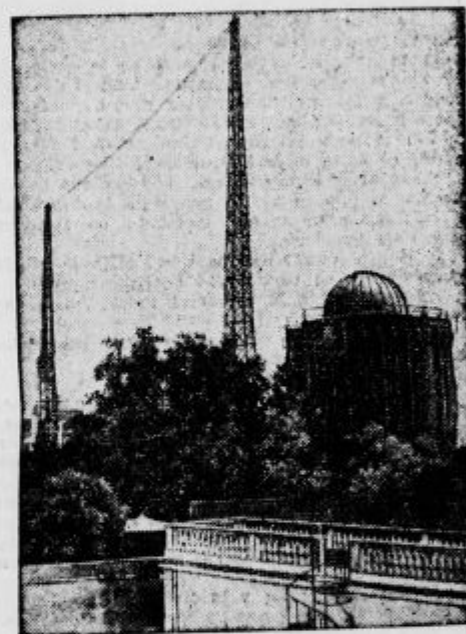
Svetilnik v Genovi.

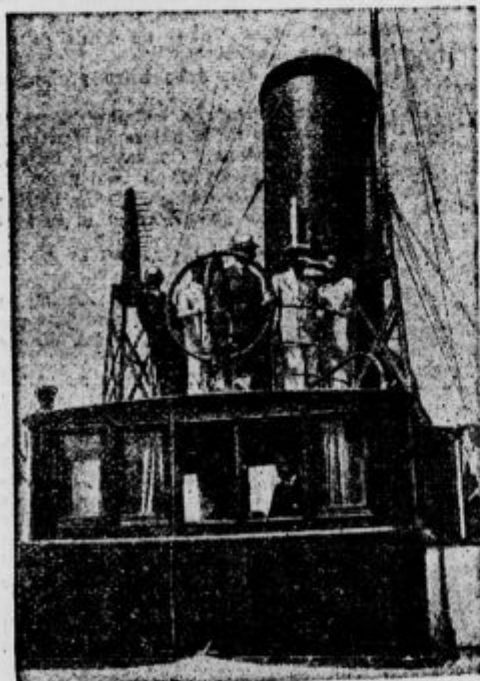
Ob otvoritvi kratkovalovne radio-postaje v Vatikanu: na eni strani Marconi, na drugi papež Pij XI. s spremljevalcem.

Železniska proga v Vatikanu s cerkvijo sv. Petra v ozadju.

Pogled na vatikansko radio-postajo.

Bregiščno krmarenje ladje.

Grad Gandolfo, papeževo letno bivališče.

V pustiv je šla

»Matija, izpregovori oče resno, stopi ponj. Več, grdo je, ker bi dejali, da pri nas ne more živeti. Pa tudi brez nje ne moremo biti, kaj bi tisto! V dveh urah bosta storila, in nihče ne bo vedel ničesar.«

»Oče, ali sem ji kaj storil, da me je pustila in šla? Ali je lepo od nje in prav? Res sem se bil precej napil, toda kolikokrat se pa napijem?«

»Priznati ji! Storiš je v naglici in jezi. Mlada je še in neizkušena.«

»Pa pojdi ponjo, Matija, morda bo tako res napolek.«

»Ne grem! Tam naj ostane, kamor je šla! Gospodinjite vi, če bočete, namestu nje; ako pa nočete, tudi dobro,« je ustavi Matija in gre.

Človek kaj hitro stori kak trden sklep in ravno tako hitro svoj trdni sklep razdere, ali ga celo pozabi.

Novljanove kokoši so bile tega jutra sila nemirne. Sprmetavale so se po kašči, silile so v vržo in hišo, rietavale so na okna in vpile, da jih je stara vedno odganjala. Lepi belolisasti maček je postal na večnem pragu, migal in vil z repom ter se pozorno oziral na vse strani; vstavih je prav zategnjeno zamijavkal. Potem je skočil na okno in je bočkal skozi šipe v hišo.

Nje, ki je krmila kokoši in tolikokrat božala mačka, ni bilo in njo je pogrešala krotka žival.

Prihajale so sosedice, nekatere po opravi, druge na pomene.

»Kje je ona? Kje je Mica? Kje je mlada gospodinja?« so izpraševale Novljanove ljudi.

Izprva so bili Novljanovi v zadregi, da so se kar spogledovali.

»Na njivi,« je odgovarjala mati neodkritostno, kar se je poznalo na glasu.

»Pleval — Kopljal — Sadi!«

Sosedje v Hudem Koncu so pa čudne ženske. Brž so uganile, da pri Novljanovih ni nekaj prav.

Nekatere so vedele, da je Matija prejšnji večer precej junaksko popil in je Mica vse popoldne prejkajala. To se jim seve ni zdelo prav. Ko se pa naposled zatrdno zve, da pri Novljanovih tudi zibel z otrokom ni doma, se je ženskam nekaj zasvetilo in uganile so po svoji prebričnosti, kam je šla Novljanica. Takoj je počilo po Hudem Koncu:

»Novljanica je šla v pustivo!«

Zakaj po zdravi pameti žene v Hudem Koncu žena ne more in ne sme iti drugam, kakor v pustiv, kadar pride z možem navzkriž.

Vse vas se je smejala, norčevali so se ter delali dobre in slabe dovipe. Hodili so nalašč okoli Novljanovih, drugi so celo vsovali, samo da so gledali zadrego Novljanov.

Matija se je rotil in klet, da bo Mici izplačal vso sramoto, katero mu je naredila, in se je umikal posmehujočim se ljudem v hlev, v klet, na skedenj in v druge zatišne kote.

»Bog ve, zakaj je šla v pustiv?« se je uganjalo vse dan v Hudem Koncu. »Kaj sta neki imela?«

Skuhale so se čudne, prečudne stvari. Buda-laste čenče so šle od hiše do hiše, od ust do ust.

Osameli mož leže zvečer brez večerje k požiti, čemer, jezen in nevoljen nase, na ženo in na ves svet. Skušal je zaspati, da bi pozabil, kar je doživel podnevi. Drugokrat je naglo zaspal, ker je bil truden, a noč, dasi je delal ves dan, ni mogel zaspati. Razne misli so mu vznemirjale kri. Nemirno se je premetaval po postelji, in zdelo se mu je silno dolg čas in neznano prazno. Govoril bi bil rad, toda ni imel s kom, niti zibati ni imel koga. Uh, kak dolg čas, kaka pusta praznota! — In zakaj tako? Le zaradi nje, ki ga je pustila tako sramotno, v posmeh valčano. Zaradi tega je plalo po njem od jeze, da se ji je grozil in rotil... In ko se je zopet nekoliko umiril, ko je mislil nekoliko treznejše, si je zastavil vprašanje:

»Odkod pa je vendar vsa ta neprijetnost?«

In čez nekaj časa si je priznal, da ni sam brez krivde, da ni tako nedolžen, kakor bi bil rad. Njegovi duši se je prikazala cela slika.

Bila je v nedeljo popoldne. V šepu je imel lepe denarce, katere je bil prejel od mesarja. Oh, kako lepo so vriskali v šepu zvenci denarcev! Oh, kako so mu silili vinski dubovi v nos! Zapeljali so ga v gostilno, kjer je pil in pel, kjer je rajal in bil preširoke volje. Pozabil je bil ženo, pozabil otroka, pozabil ves svet. Trdo in grdo je govoril potem doma z ženo, kar ji je tako segalo v srce, da je ni bilo sjetraj več, da je noč vzela njo z otrokom.

»V pustiv je šla!« ga je opominjala nemirna vest.

»Ali je storila prav? — Ali ni ravnala nepremišljeno?«

Obojdi se je zopet in kdo ve, kolikokrat še.

»Nikdar ne pojdem ponjo, ker je nisem podil; nikdar ne vprašam po njej,« sklene trdno.

»Če se pa vrne skesana ter me prosi, ji rad odpustim. Ponjo pa ne grem nikdar!«

Tako je odločila Novljanova možka zavest. Zvil se je in spal po sili. Užival je divno spanje. Vso noč je gledal posmehljive ljudske obraze, vso noč mu je bilo na ušesa krohotanje in smejanje. Obračal se je na postelji na to in na ono stran, pa je bilo vse zaman. Ko prisveti v hišo beli dan, je bil že oblečen.

Drugi dan mu ni bilo nič bolje. Povsod isti prizori, le še več nerada je bilo okoli doma in v hiši. Umikal se je še bolj ljudem in sam premišljeval mnogo in vsestransko. Zazdelo se mu je, da je vendar sam tudi precej kriv, in zato se je bridko kesal, da je šel v gostilno ter tam pil. Ni maral jedi in pijače, ni se razgovarjal s stari, tudi branil se ni iti — po ženo, ko sta ga silila. Le preteška se mu je zdelala pot tja na Babje Gredi, pot brez potrebe — saj bi vendar sama lahko prišla nazaj.

»Kmalu pojde ponjo,« se je nasmehnil oče materi, ko je opazil skesanega sina.

Spanje naslednje noči je bilo še slabše kakor prejšnje. Skoraj ni zatislal očesa, le premišljal je in ugibal:

»Kde je kriv, jaz ali — ona?«

Tretji dan je bil popolnoma priprčan, da je sam vsega kriv, bil je prepričan, da se mora vse skoraj spraviti v pravi stari tir. Zdelo se mu je vse v največjem neredu zlasti v veži in hiši, kjer se je najbolj poznala ženina skrbna in izvežbana roka.

Nekako miren je bil čez dan, dasi se ni preveč kazal ljudem in mu tudi jed še ni dišala.

Zvečer pa ne gre k počitku, ampak sloneč na oknu gleda na večerno nebo, dokler ne izginejo

zadnji prameni zarje. — Ko se to zgodi, vstane in gre.

»Ali ti nisem pravil?« se pobaha stari proti ženi in zamrmra še sam s seboj: »Prav je takole!«

IV.

»Za božjo voljo, kaj pa ti — ob tej uri? Kaj te je prineslo? Zakaj si prišla — z otrokom?« so izpraševali Strokovi na Babjih Gredah, po pravici začuden in vznemirjeni.

Vsi so bili pokoncu in so čakali nestrpno, kaj jim pove.

Mica postavi oprezne zibel na tla, vrže culice na klop, sede k peči, zakrije si obraz in zaihti tako bridko, da je segalo vsem do srca, zlasti pa je zbadlo in preplašilo mater.

»Mica! O, za pet ras! Mica!« zavjaka mati v strahu ter je prime za roke. »Povej, kaj pa je vendar!«

»Zakaj si prišla domov v tem času? Kaj ječe vprašuje oče.«

»Tam ne morem prebivati več,« zavjaka Mica z veliko težavo in še bolj zaihti.

Čudili so se vsi, zakaj doslej se še ni pri-točila nikdar, nikoli še niso slišali nič hudega o Novljanih. Seveda so silili vsi, naj bri pove, kako in kaj je bilo tam doli, da ji ni več obstanka pri možu.

Ko se dovolj izjaka in uteči, pove natančno vse to, kar mi že vemo. Pripovedujoč je nekatere nezmatne reči precej pretiravala, da bi starše bolj prepričala o moževi zlobnosti in surovosti. Tako je trdila, da je ne mara več, in je povedala, kako grdo jo je pretepal, ko ni hotel in ni mogel večerjati.

Paš je oče nekoliko zmajeval z glavo, ko je pripovedovala, zakaj dobro je poznal ženske. Stliti je, da hči menda preveč pravi. Toda dobra majka je iz dna duše pomilovala svojo nesrečno in trpinčeno hčerko in je zaničevala njenega trdo-srčnega moža, zakaj bila je prepričana, da je res tako, kakor pripoveduje hči. Solze so rosile njena zgrbančena lica, bridke solze ljubeče matere, ko objokuje nesrečo svojih otrok.

»Oh, nesrečna moja hči! Uboga Mica!« se izvije materi iz grla, ko dokonča ubežna hči.

»Oh, pa da nam nisi prej ničesar povedala! Zakaj si trpela tako dolgo? Zakaj nisi še prej prišla?«

Hčeri je ugajalo materino pomilovanje in v srcu je bila hvaležna za preveliko sočutje. Čakala je, kaj bo rekel oče.

Toda resnega očeta ni tako bri genilo hčeri-rino pripovedovanje. Pogleda jo ostro in izpragovori počasi:

»Tako? Za to nespamet in otročarije si morala domov? — Uh, sramuj se! Misliš, da si še res žena, a sedaj vidim, da si vedno nepoboljšljiva in lahkomišelnica Mica.«

Mati in hči sta imeli pripravljene polne oči solz, da bi z njimi pritrtili očetovemu pomilovanju, kakršnega sta pričakovali. Sedaj pa tako nepričakovano grajanje! Zakaj ne hvali in ne pomiluje oče svoje hčerke?

Toda mati se ni dala tako hitro premagati možu.

»Oh, neusmiljeno srce! Še lastni otrok se ti ne smili! Ali si jo res za to dal temu Novljanu, da bi jo sovražil in pretepal? Oh, saj sem vedela, da nimaš srca, kakor ga še nikoli imel nisi!«

»Kaj pa je bilo tako hudega, da je morala proč in da ti sedaj tako javkaš, kakor bi se svet pogrezal?«

»Nikdar ti ni dovolj hudo! — Ali ni dovolj, da jo je pretepal? Kaj ne, Mica, da te je?«

»Kolikokrat pa jo je? — Enkrat! Zastonj je pač ni! Slušaj ga in stresi mu, tvoj mož je č! nadalje obrnjen k hčeri. »Kaj pa misliš, da so ardi in kuja!«

»Sedaj jo hočeš pa še ti, kaj ne?« ga ustavi mati. »Ali ni zadosti, da ima že moža takega? Oh, ti si oče, ti!«

»Kaj se ženeš! Jaz ji le pravim, kar je res. — Kam pa pridemo, če bo za vsako malenkost uhajala možu? — Dostikrat sem že dejal, da vo ženske še toliko ne mislite naprej, kolikor vidite!«

»Ako bi bilo po tvojem, naj bi jo skoraj ubiti!«

»Ne govori vendar tako nespametno, saj si stara dovolj,« se razjezi mož, ker si mati le ni dala dopovedati. »Potrpi naj z njim, ti ji pa ne dajaj potuho, ampak pouči jo.«

»Oh, ti Mica, umakniva se,« veli silno shteči se hčeri in pograbi zibel. Šli sta v stransko izbičo in se zaklenili.

Oče Strok je pa zamišljen hodil po sobi gor in dol. Čudno se mu je zdelo in prav mu ni bilo, ker je prišla hči domov. (Nadaljevanje prih.)

Zahvala

Podpisani se s vso svojo družino prav lepo zahvaljujem uprati „Domoljuba“ za izplačano

požarno podpora 380.- Gir

ki mi je bila v prvo pomoč, ko mi je 3. junija pogorela stanovanjska hiša, da smo morali prvo noč prebiti pod milim nebotom.

„Domoljuba, katerega vsa moja družina tako rada prebira, bom z veseljem naročal še v bodoče in ga priporočil vsem svojim znancem.

Ožbald Miha

Šmuka 17 p. Stari Log pri Kočevju

PRVI KOMUNISTI

Prvi poskusi komunizma segajo daleč nazaj v zgodovino. Srečujemo jih predvsem na vzhodu, v Perziji in na Kitajskem.

Zlasti znamenit je bil komunizem v Perziji. Imel je pa to značilnost, da je dobil v osebi velikega perzijskega pesnika Firduzija svojega opevalca, ki je opeval dela perzijskih komunistov, njihovo rojstvo, pa tudi njihov — pogin.

Pesnik Firduzi je v svoji sloveči kraljevi pesmi Šahname iztaknil in opeval perzijske komuniste. Koliko je zgodovinske resnice v Firduzijevem delu, ne moremo in maramo preizkovati. Sodimo tudi, da se težko najde kak zgodovinar, ki bi se lotil prebrati in — kar je še huje — zgodovinsko oceniti ogromno delo.

Prav za prav nas to tudi malo skrbi. Dovolj zanimivega je za nas, če pokažemo, da je Firduzijeva lira brenkala o komunističnih nazorih.

Firduzi v čisto dolgočasnem slogu opeva perzijske kralje, njihovo slavo in sramoto. Ob času kralja Kobada ima vpleteno tudi žalostno povest enega najstarejših, če ne vobče prvega komunističnega državnika na svetu. — Čujmo torej!

Imenovan kralj Kobad je imel za svojega zakladnika, po domače bi rekli finančnega ministra, nekega častihlepnega, zgovornega, učnega in duhovitega moža, Mazdeka po imenu. Ta perzijska ekselencija je bil prednik naših Marksovc, Engelsovc, Lenincov itd. Hodil je med ljudstvo in prirejal shode, kjer je s svojo mogočno besedo oznanjeval blagovest enakosti in bratstva. Vse bodi skupna last; med bogatini in siromaki, med posestniki in delavci ne sme več biti razlike.

Poslušajmo še njegove besede po Firduzijevi pesmi:

Uhožec hodi bogatini enak,
preveč noben, dovolj ima naj vsak!
Povsod odstavi enakosti moč,
bogastvo in »moje« in »tvoje« proč!

Zene in hiše, posestva vsa
enako naj uživa jih množica.
To vera pravi: kdor ni zato,
pred samim Bogom preklet naj bo!

To so krepke besede. Poleg tega pa je bil čas tudi ugoden za perzijskega komunisto. Zavlada je huda lakota in stari finančni minister je brž izprevidel, kako bi se dala premagati. S svojimi govori je vnela ubožno ljudstvo, naj se ohrne do bogatinov in zahteva od njih, da mu odpro svoje žitnice, blaginje itd., in naj pošteno v vseh stvareh dele s siromaki. Ljudje so seveda z največjim veseljem poslušali Mazdeka in hudi dnevi so se bližali perzijskim bogatašem. Slabotni kralj si ni mogel pomagati in kakor poje Firduzi, se je celo sam priklonil Mazdekovi pristavi. Brez strahu smemo trditi, da je bil perzijski Kobad prvi kralj, ki je potegnil s komunisti.

Vendar se radikalna Mazdekova družabna preobnova ni izvršila tako gladko, kakor bi bilo pričakovati. Postavil se ji je po robu mladi kraljevič Kesra Noširvan. Ta mladenič ni mogel umevati silovitega Mazdekovega nauka in se je javno izrazil, da je treba pač daljšega premisleka, preden se Perzija preobrne po Mazdekovi teoriji.

Zahteval je šest mesecev odloga, da se stvar temeljito preuči in premisli. Kraljevičev svet je prodrl. Kesra zbere okrog sebe najmodrejši možje iz vsega kraljestva. Z njimi je hotel razmisliti in proučevati socialno vprašanje in tega najnovejšo razlago. Posvetovanja so se srečno izvršila in po določenem času pozove mladi princ Mazdeka k javnemu razgovoru. Razgovor je bil zelo slovesen. Mazdek je zagovarjal svoje trditve, in malo da mu ni zbor že pritrđil. Tu vstane neki govorniško nadarjeni kraljevičev prijatelj in spretnik. Firduzi nam opisuje njegov nagovor proti Mazdeku takole:

Ti modrijan, nas vabiš v past
za skupnost žen, za skupno last;
če bodo skupne nam žene,

kdo za očeta, kdo za deca zve?
če vsi enaki so povsod,
kdo bo še slega, kdo gospod?
Kdo bo še delal, se pehal z roko?
Od greha se krepost ločila več ne bo.
Kdo bo umrl v lasti pač sledil?
Iz kralja kmet bo norce bril.
V pustiv se svet spremenil bo.
Gorje, Iran ti, ko bo vse to!
Če vsak bogat, kdo kupec bo?
Če vsak gospod, kdo sluga bo?
To vera prav gotovo ne uči.
Skrivaj hudič preslepil ti oči!
V peklo zavajaš revne te ljudi.
Krivica, greh, pravica se ti zdi.

Ta govor je pomagal. Mazdek se ni mogel več opravičevati. Huda mu je bila. Z uma svetlim mečem je bil premagan. Kralj se je razjezil, in njegovega komunizma je bilo popolnoma konec. Izročil je Mazdeka kraljeviču Kesri Noširvanu, naj stori z njim, kar mu drago.

Kesra je temeljito ozdravil vse komuniste. Dal jih je 3000 zabiti z glavo v zemljo, potem je privedel k njim ponesrečenega Mazdeka, pokazal mu zapeljane ljudi in dejal: »Glej, tole je vzkalilo iz tvojih naukov!« Njega samega pa je dal obesiti na visoko drevo z glavo navzdol in ga s puščicami umoriti.

Tako je končal po Firduziju prvi praktični komunistični poskus na svetu. Mazdekova misel pa ni popolnoma izumrla. Iz nje je nastala prodicijska stranka, ki je v petem in šestem veku po Kristusu precej krepko živel v Severni Afriki. V raznih napisih so našli njihove nauke, katerih glavni slove, da morajo biti žene in posesti skupne, in da je zasebna last in zakon z eno ženo največji greh.

Firduzi ima poleg te zanimive povesti še eno, ki nam prav tako živo slika žalostne posledice komunizma.

Čujmo še to:

Kralj Bahram poluje po svojem kraljestvu. Kamor pride, ga sprejmejo z največjo častjo, povsod mu kaže ljudstvo na vse mogoče načine svojo vdanost in ljubezen. Samo v eni vasi, skozi katero ga vodi pot, se ne zmeni nihče zanj. Brez slavnostnega naklita so hiše. O kakem slovesnem sprejemu ni ne duha ne sluha. To razjari mogočnega Bahrama in v svoji jezi naroči dvorniku Mobeiku, naj pokonča vso vas. (Nadaljevanje na zadnji strani.)

Smola barona Dorivala

Previdno ko tat se splazi okrog dveh ponoči v stanovanje. Sreča, da je imel ključke pri sebi. V nogavicah je smuknil čez hodnik. Pred vratmi, ki vodijo v Galdinovo sobo, je za hip postal. Galdino je smrčal ko medved. V spalnici si je prižgal luč in šel na delo. Pri ustniku je rabil čisti tobak, le v spodnjem delu ga je pomešal s čandom. Čandu ima grenak okus in peče v jezik. Adamek bi utegnil kaj sumiti. Delo se je odlično posrečilo.

Šlo je za to, kako Galdinu spraviti cigarete v roke, ne da bi rjavcu niti na misel ne prišlo, da ga gospodar rabi za poskus. Najsi je bil, kakor vsi Brazilci, strasten kadilec, vendar po gospodarjevih zabojčkih za cigare ni stikal. Bil je zadovoljen, da je pokadil še tleče čike, in po stari navadi so bile vse cigarete in cigare njegove, ki so ležale na tleh.

Dorival je virgel cigareto z opijem na preprogo poleg pisalne mize. Tam jo bo Galdino ajutraj našel, in ker je mulata predobro poznal, tudi takoj pokadil.

Tiho, kakor je prišel, je odšel iz hiše.

Kar je še noči ostalo, je Dorival prespal v nemirnem polsnu. Hude sanje so ga mučile. Videl je, kako ga zvezanega peljejo po mestnih cestah. Ljudje se derejo, natakur iz gostilne

pri »brhki Kranjci« se mu pači, da mu ja-bolko v grlu skače gor in dol.

Ko se je zdanilo, je vstal. Vzel je mrzlo kopelj, kakor je bil že od nekdaj navajen. Živcem je dobro delo.

Ob osmih je šel domov. Hotel je videti, kako je pri Galdinu učinkovala cigareta. V predsobi stanovanja je potegnil za zvonec. Upal je, da bo Galdino ležal že v opijevi omami. Zvonec naj bi ga le preveril, je-li cigareta učinkovala ali ne.

In ni še vstel. Moral je vrata s svojim ključem odpreti.

Takoj je hitel v delavno sobo. Ko je vrata odprl, mu je zapihal neprijeten kislast duh. Galdino je ležal v naslonjaču kakor da je mrtev. Iz desnice, ki mu je ohlapno visela, je zdrsnila goreča cigareta. Cigareta je zažgala debelo smirsko preprogo, kamor je bila padla. Nastala je ped široka luknja, koder je ogenj naprej žrl. Na tlečih robah se je katilo iz preproge.

Dorival je urno poteptal ogenj. Curek iz vrča za vodo, in ognja ni bilo več. Na široko je odprl oba okna v sobi. Sveži, čisti spomladanski zrak je zavel noter.

Preiskal je Galdino, kako mu bije srce. Pravilno. Mulat je stokal in smrčal v spanju

nemoteno dalje, tudi ko ga je Dorival zgrabil za kodre in mu debelo, okroglo glavo krepko stresel. Tudi ko mu je Dorival pluščil kozarec vode v obraz, se ni zbudil. Le smehljaj se je. Zdelo se je, da ima njegov duh posla s prijetnimi reči.

Tedaj je Dorival odnehal. Galdinovo stanje ga ni nič skrbelo. Počasi se bo lenim možganom v trdi črni buči že zdanilo.

Prišla je ura, ko ga je čakal ravnatelj Adamek.

Šel je peš na Poljsko cesto. Niti na misel mu ni prišlo, da bi mu spodletelo. Saj niti premišljeval ni nič. Ravnal je, kakor da ga sila goni.

Mora iti k Adamku — mora mu dati cigareto z opijem — mora mu vzeti pismo —, to je pribito, zdi se samo po sebi umevno. Čutil se je, da je tako miren. Če bi zdajle zdravnik preskusil srce, bi ne našel niti najmanjšega razburjenja.

Kratkovidna, postarna predstojnica pisarne gospoda Frca Adamka je z drobnim glaskom naznanila prihod gospoda Henrika Zagarja in ravnatelj Adamek je pozdravljaj bivšega fabrikanta gumbov iz Pudoba tako pristrčno, kakor pozdravljamo samo stare, drage znance.

»Kar naprej, gospod Zagar, in kar po domače,« mu pravi. »Zdaj ne govorim z nikomur,« poučuje predstojnico pisarne. »Recite, da sem na borzi.«

Zaprli je vrata, ki so vodila v prednjo sobo, in posadil Dorivala na stol.

»No — kako vam ugaja naše mesto?«

Ravnatelj Adamek ni pustil, da bi Dorival zapazil, kako je ves na žerjavici, da sliči iz

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Nazaj več ne gremo

JOŽE RAZOR

Bežala sta skozi brastov gozdič ter se poganjala preko nizkega grmičevja. Razbojnik je imel urne noge, tako da po nekajminutnem tekanju sem ter tja Grašič skoraj ni več upal, da bi razbojnika mogel dohiteti. K sreči pa se ta zaplete v gosto bodičevje in cepne po tleh. Takoj je Grašič na njem ter ga že stiska za grlo.

»Kdo si?« sili iz njega.
Popusti nekoliko s prijemom, da bi slišal odgovor. Lopov molči.

Še huje stisne Grašič in zagrozi: »Povedal mi boš svoje ime ali pa se kar pripravi na najhujše! Seveda Grašič ni mislil resno.

Zdaj pove ime, sicer ga sicer ni poznal, vendar mu je bilo to ime toliko znano, da je takoj presodil, od kod izvira napad. Razbojnik ga je prosil, da njegovega imena ne bi izdal, saj mu je bilo za vse skupaj zelo žal.

»O tem ti žal ne morem dati nobenega zagotovila,« odgovori dr. Grašič ter spusti razbojnika, ki jo jadrno ucvre v temo in se izgubi.

Grašič je še nekoliko obstal in premišljal, v kateri smeri bi bilo najbolj varno kreniti proti domu, ko mu vzbudi pozornost bela stvar na tleh, po vsem videzu kak listič papirja.

»Ali sem ga jaz izgubil?« pomisli. V resnici je bila na tleh pisemska kuverta. Posvečil je nanjo z žepno svetilko ter brai:

»Janez Osterc (to je bilo namreč ime razbojnika), delavec, Rožni dol 102.«

Potegnil je iz kuverte še pisemski papir ter brai na njem:

»Po sklepu seje meddruštvenega odbora vam sporočam, da je treba zdravnika dr. Franceta Grašiča v najkrajšem času in na najbolj primeren način spraviti s pota. Vi ste pooblaščen, da to nalogo izvedete. S tem vam vrhovni komite izkazuje veliko zaupanje. Skrbite, da bo to zaupanje upravičeno. Pismo uničite v najkrajšem času.

Za centralni komite komunistične partije
sekcije Rožni dol

V.

Rožni dol, dne 17. sept. 1934.

Iz pisma je Grašič seveda takoj vedel, kdo je v ozadju tega napada. To je bilo delo nasprotnega tabora, ki se je hotel njega na tako zločinu način znebiti. Pogledal je še enkrat pismo. Pisava mu ni bila znana. Dalo bi se pa ugotoviti, kdo je njegov pisec. Podpisal se ni, navedel je samo črko V, ki je lahko začetna črka njegovega imena, lahko pa tudi kakšno določeno znamenje, ki jih komunisti navadno uporabljajo v medsebojnem obveščanju.

»Če bi se dalo ugotoviti, kdo je spisal to pismo, bi seveda tudi s tem dobili ključ do komunistične tajne organizacije, kajti pismo je spisano po nalogu orednjega komunističnega odbora v Rožnem dolu.«

Druge jutro je France Grašič omenil ta napad župniku ter mu pokazal najdeno pismo. Župnika je stvar nekoliko presenetila.

»Torej tako daleč se upajo!« je vzkliknil. »Ne boje se niti umora, če jim je kdo napoti. Pisava pa se mi zdi neznanca. Verjetno je, da jo je pisec popolnoma spreminil, in tako bi ga bilo težko ugotoviti. Ostane pa še vedno pot, da razkrinkamo to zločinski družbo preko napadnika, ki vam je izdal svoje ime. Seveda, če se vam zdi ta način primeren.«

»In kaj mislite Vi, gospod župnik?«

»Jaz mislim, da bi pustili vso stvar pri miru. Oni zdaj vedo, da jih vi držite v rokah, ker je eden izmed napadalcev izdal svoje ime, in zato si ne bodo upali nobenega več ukreniti proti vam. Sma-tram pa, da bi nam postopek proti njim ne prinesel velike koristi, nasprotno, njihova zagrizenost bi postala zaradi tega še večja in mi na sviri ne bi prav nič pridobili.«

»Res je. Tudi jaz mislim, da bo ta način boljše. Pridobili ne bi s tem ničesar. In naš cilj ni moriti, kakor njihov, ampak pridobivati.«

roman

»Toliko vas pa opozarjam, gospod doktor, b-dite zelo previdni! Vaša navzočnost v Rožnem dolu je komunistom silno nevarna. Dobro se zavedajo, da imajo v vas močnega in nevarnega nasprotnika.«

III.

Z ministrstva za socialno politiko je prišel preko okrajnega načelnstva odlok, da se morajo tovarne v Rožnem dolu natančno pregledati, ali ustrezajo sodobnim higienskim zahtevam ter naj se o tem pošlje referat. V zdravniško komisijo, ki naj bi ta pregled izvršila, je bil določen tudi France Grašič.

Ko je komisija hodila po raznih oddelkih tovarne, je France pač dobro čutil sovražne poglede delavstva. Pri pregledu jih je vodil pomočnik rav-natelja inženir Rudolf Wagner.

Od prvega srečanja je France še velikokrat prišel v stik z mladim inženirjem. Ni imel z njim kakih globljih odnosov, vendar se more reči, da je bil Wagner eden izmed tistih osebnosti v Rožnem dolu, s katerim je Grašič najlaže občeval. Wagner je bil namreč zelo izobražen mož, le žal, da je bil popolnoma materialistično in brezversko usmerjen. Pod njegovim uglašenim in priključnim nastopom se je skrivaj cinizem, ki ni poznal obzir-nosti niti pred najbolj svetlimi rečmi.

France je vedel, da bi bil Wagner kakor rojen voditelj komunističnega tabora. Bil je namreč eden izmed tistih ljudi, ki so z dušo in telesom zapisani materialističnemu svetovnemu naziranjju, ki pa v svojem življenju live, vsaj navidezno, kakor nekaki svetniki, vzdržno, v samopremažovanju, ter s tem dajejo svojem naziranjju nekaj sijaj pravice-nosti. Nič čudnega torej, da so imeli pripadniki komunističnega tabora v Wagnerju nekaj svoj vzor. Kakor je bil Grašič za krščanski tabor voditelj, tako so smatrali tudi komunisti Rudolfa Wagnerja za svojo veličino, čeprav z njihovo skupino dejan-ske zveze ni imel.

Ob priliki tega higienskega pregleda je po-va-bil Wagner Grašiča na večerjo.

Okrog mize so sedeli zvečer poleg inženirja še dr. Grašič, sodnik Hribar in njegova gospa ter višji nadzornik v tovarni Miller.

»Res je, da delavec kakor tudi vsak drug člo-vek potrebuje pri svojem delu higienskega okolja. Vendar se mi zdi, da so to samo kapljice v morju sodobnega socialnega vprašanja, katerega bistvo je povsem drugje.« Te besede je govoril Wagner.

»In kje bi bilo bistvo vsega socialnega vpraša-nja, če smem zvedeti za vaše mnenje?« vpraša sodnik Hribar.

»Bistvo ali bolje rešitev socialnega vprašanja po mojem trdnem prepričanju vsekakor ni v kakih posebnih duhovnih značajih, ko gre pa le za stvari, ki se tičejo človeškega telesa. Da se na kratko iz-razim: rešitev socialnega vprašanja je v popolno-ma novi uredbi družbe, ki bo izbrisala neenakosti med posameznimi ljudskimi razredi, ter vse, tako stvar kakor človeka, podružabila.«

»Vaša zamisel o novi družbi je torej zamisel Karla Marksa, ki je zahteval v svojem programu podružabljenje vseh proizvodnih dobrin, podružabljenje zemlje in podružabljenje človeka in nje-gove sreče,« je pripomnil Grašič.

Da, Karl Marks je početnik nauka o novi, boljši družabni uredbi.

»Dovolite,« se oglasi sodnik Hribar, »da pri tem stavim še neko vprašanje. Govorili ste tudi o podružabljenju človeka. Kako si to natančneje za-misljate?«

»Podružabljenje človeka v novi družbi je te-meljnega značaja. Človek bo v tej družbi sestavi del velikega telesa, le delček velikega stroja. Ne le, da bodo vse dobrine in kar jaz imenujem le nekaj odtenek navadne snovi. Hočem reči, člo-vek naj bo srečen ne več kot posameznik, temveč kot del vseobčije zhitosti, ki ji pravimo družba. Sa-mo tak ima pravico do dobrin, in le tak bo mogel te dobrine uživati v dordaj nesluteni meri.«

(Nadaljevanje prihodnjik.)

Kultura v somraku

Giovanni Papini, eden izmed vrhov sodobne italijanske književnosti, je letos izdal knjigo pod naslovom »Srebrni venec«. V enem izmed po-glavij govori tudi o sodobni umetnosti, ki je po-stala nečloveška. Pravi, da sodobni umetnosti ni uspelo, da bi postala nadčloveška, zato pa je po-stala nečloveška. Zapusila je pravega in celot-nega človeka, njegove nagone, njegova stremilje-nja, njegove želje, njegovo ljubezen, skratka, za-pusila je človeka.

Kar pravi Papini o sodobni italijanski umet-nosti, moremo prav tako ali pa še bolj obrniti na razmere v naši slovenski umetnosti, ter vpraša-nje celo posplošiti na naše splošne kulturne raz-mere. Kakor Papini o italijanski književnosti, tako moremo reči tudi mi o naši slovenski kulturi — vsa čast maloštevilnim izjemam — da se je odda-tila od človeka, in sicer tistega človeka, ki je še vedno tipični predstavnik slovenstva, na ka-terem mora še vedno ležati glavni poudarek vse-gu kulturnega prizadevanja. Vprašanje gre zelo na globoko in zadeva celo vrsto novih vprašanj, ki niso v sedanjih okoliščinah nič manj pereča.

Pri nas se je vedno poudarjalo od strani samopoklicanih književnih ideologov, da je knji-ževnost in z njo vred kultura sploh nekaj abso-lutno samostojnega ter je nekaj greh reči o njej, da bi bila v službi koga. »Biti v službi koga« je bila fraza, pred katero so literarni kramarji in tako imenovani »kulturni delavci« (kakor da bi bili vsi ostali nekulturni!) padali v omedlevo po kavarnah ali ob raznih gostilniških omizjih. Ustvarila se je palagoma iz tega neka zaboda, ki so je književni kričali po raznih revijah in li-stih vsilili tudi ostalim dovolj treznim ljudem.

To vprašanje pri nas ni novo. Že lansko leto ga je začela pod drugim vidikom »Revija Katoli-ške akcije«. Dr. Janez Jenko je tam z velikim učinkom reševal vprašanje kulture in nje raz-merje do načel katolicizma. Ugotovil je med dru-gim, da si katolicizem in kultura nujno ne na-sprotujeta, dalje, da je kultura vendarle v službi človeka, ni pa sama sebi namen. Kultura je člo-veku podrejena. Kar se tiče vere, dokazuje Jenko, da je kultura veri indirektno podrejena. Zopet je tu poudaril stališče proti onemu lagodnemu salon-skemu larpularizmu, ki je pojem kulture prive-dedel do nekakega oboževanja. Ugotovil je celo, da je dejanska kultura, zlasti danes, v službi vere ali nevere, popriče boja med Kristusom in sa-tanom. Smer slovenske kulture je v tem oziru zelo nekatoliška, zlasti zaradi svoje zahteve, da se kultura in vera druge popolnoma osvobodita.

Nas tukaj Jenkov klic po upostavitvi lestvice vrednot med kulturo in načeli katolicizma ne za-nima. Jenkov članek je zbudil med raznimi krogi različen odmev. Nekaterim katoliškim larpulari-stom je bil v veliko pohujšanje, ljudem okrog »Sodobnosti« pa je bil najbolj prepričljivo zname-nje, da se vračamo nazaj v dobo dr. Mahniča, v dobo katoliškega izključevalnega gospostva. Raz-nim omizjem evškarskih književnikov in preva-jalcev je bil bolj nekaj bolesten pojav, mimo ka-terega je treba iti po francosko, kakor ga sploh ne bi opazili. Pokazal pa je vendarle dovolj jasno, da vlada v pojmovanju razmerja med svetovnim naziranjem in kulturnim izražanjem velika gni-loba, ki je proti zdajnjemu že neznosno smrdela.

Vprašanje, ki tudi nas zadeva, je vprašanje v smislu, kakor si ga je zastavil Papini. Kultura je zapustila človeka. Vprašanje postaja širše in se glasi: kultura je zapustila narod, njegove na-gone, njegova stremiljenja, njegove želje, njegovo ljubezen, skratka, postala je nenarodna, še več, postala je protinarodna in protiljudska. Kakor je po eni strani kultura zgrešila bistvo človeka, šla mimo njega ter se nato v pokrogu obrnila proti njemu samemu, tako je na podoben način izdala tudi skupnost, ki se imenuje narod in ki je v njem ena izmed najmočnejših, naravnost bistvenih sestavin prav kultura sama. Izdajstvo kulture nad narodom zadeva torej narod prav v njegovo bi-stvo. Ni zato le malenkostno vprašanje, ki se more reševati kje na restavracijskem vrtu ob ki-pečih čakah piva in shujšanih hrenovkah. To je vprašanje, ki je za nas bistveno.

(Dalje drugič.)

NAŠI VELIKI MOŽJE

Dr. Fr. Grivec:

Sveta brata Ciril in Metod

Sv. Ciril in Metod spadata med tiste svetnike, ki so jih ne le v življenju, ampak tudi še po smrti mnogi napačno razumeli in krivično sodili. Sta bila pač tako nenavadno velika moža, da po svoji veličini in pomenljivosti presegata večino kristjanov svoje dobe in v poznejših časih. O njuni posebno izredni velikosti pričajo glavni dogodki njunega življenja, njun posmrtni spomin in njuna poznejša zgodovina do naših dni.

Rimska svetnika

Ciril in Metod sta po rodu Grka, a po apostolskem delu sta slovanska apostola, ustanovitelja slovanskega bogoslužja in slovanske književnosti, po svoji svetniški slavi pa sta slavna svetnika

Sv. Ciril, apostol Slovencev

vesoljne rimokatoliške Cerkve. Po verski vzgoji sta vzhodna kristjana iz dobe, ko se je razvnela cerkveni razkol, a bila sta ne le vdana Rimu, temveč sta v Rimu imela glavno zavetje v največjih težavah svojega apostolskega delovanja.

Ciril je v Rimu pokopan in je takoj po smrti v Rimu dosegel gorečo svetniško čestitko. Svetega Cirila in Metoda časti vesoljna rimokatoliška Cerkev po vsem svetu. Slavé ju stari rimski viri, star rimski življenjepis, papeška pisma iz 9. stoletja, pa tudi papeške izjave in pisma iz preteklega in našega stoletja. Nasprotno pa ju vzhodni kristjani grške narodnosti ne časte, njun spomin ni ohranjen v nobenem grškem viru 9. stoletja, sploh v nobeni izjavi grške Cerkve od 9. stoletja do danes.

Po svojem svetem življenju in apostolskem delovanju spadata med največje moze grškega krščanstva, bila sta ne le velika grška (bizantinska) domoljuba, marveč tudi po vsem značaju značilna sinova vzhodnega grškega krščanstva, a grško krščanstvo in grški cerkveni spomeniki so ju prezrli in pozabili, kakor da ne bi bila Grka. Nasprotno pa moremo še danes nekoliko čutili vnueno, s katero so se Rimljani ob Cirilovi smrti potrudili, da njegovo sveto truplo ne bi bilo preneseno v domovino, marveč pokopano v Rimu. Rimska legenda pripoveduje, da so rimski duhovniki skupno s škofi, kardinali in plemiči prosili papeža takole: »Zelo nepristojno se nam zdi, častiti oče in gospod, da bi iz katerega koli razloga dovolili v druge dežele prenesti toliko velikega in tako uglednega moža, ki ga je Bog iz tako daljnih ino-

zemskih pokrajin po nezasuženi dobrotljivosti blagovolil k nam privedi in celo od tukaj v svoje kraljestvo sprejeti.« O isti vni priča tudi Cirilova nagrobna slika, ki se ji še danes poznajo sledovi vnetega češčenja rimskega ljudstva.

Rimski zgodovinski viri

O zvezi sv. Cirila in Metoda z Rimom pričajo mnogi rimski zgodovinski viri, ki so nam važen pripomoček, da moremo še danes sestaviti in obnoviti pravilno sliko naših apostolov. Najobširnejši rimski latinski spis o sv. Cirilu in Metodu je rimski življenjepis sv. Cirila; imenujejo ga »Rimska legenda« ali tudi »Italiska legenda«. Rimska legenda je zelo zanesljiv življenjepis svetega Cirila. Mnogi slovanski učenjaki mu pripisujejo še večjo zgodovinsko vrednost kakor starim slovanskim virom; vsi pa mu priznavajo veliko zanesljivost. Ta spis škofa Gauderika (ali njegovega diakona Janeza), napisan z veliko ljubeznijo in spoštovanjem do našega apostola kmalu po njegovi smrti, je dragocen dokaz, da so Rimljani sv. Cirila res globoko spoštovali.

Iz prvih let po Cirilovi smrti so tudi pisma papeževga knjižničarja Anastazija, polna občudovanja za našega apostola. Sv. Cirila slavijo kot zelo modrega moža, velikega in občudovanja vrednega učenjaka, moža velike svetosti, velikega moža apostolskega življenja. Za življenje svetega Metoda in za slovensko zgodovino so važna pisma papeža Hadriana II. (l. 869) in Janeza VIII., posebno pismo iz leta 880 knezu Svetopolku.

V 19. stoletju se je češčenje sv. Cirila in Metoda zelo poživilo in razširilo po vsem katoliškem svetu, predvsem po okrožnici papeža Leona XIII. (l. 1880), ki se začneja z besedami »Vzvišena naloga« (Grande munus). Posebno lepo in globoko je apostolsko pismo papeža Pija XI. (l. 1927) ob 1100letnici rojstva sv. Cirila. Ti dve pismi Leona XIII. in Pija XI. dajeta dragoceno gradivo za svetniško podobo in češčenje naših apostolov.

Razen tega je v rimski cerkvi sv. Klementa ohranjena nagrobna slika sv. Cirila iz 9. stoletja in o prenosu svetinj (svetih ostankov) sv. Klementa, slika iz 11. stoletja.

Med najlepše spise o sv. Cirilu in Metodu pa spada knjižica o misijonski katehezi sv. Cirila. Knjižico je leta 1940 izdal kardinal E. Pellegrinetti, bivši apostolski nuncij v Belgradu; to je predavanje, ki ga je ta kardinal imel leta 1939 v Rimu pred najodličnejšim občinstvom.

Po teh rimskih virih sem sestavil naslednji pregled apostolskega delovanja in svetniškega življenja sv. Cirila in Metoda v tesni zvezi z Rimom. Le na nekaj mestih sem sliko dopolnil še na podlagi starih slovanskih virov.

Duh apostola Pavla

Sveta brata sta se rodila v Solunu kot sinova odlične vojaške družine. V Solunu je oznanjal krščanstvo apostol Pavel, ki v svojih pismih razodeva posebno ljubezen do solunskih kristjanov. Stari viri večkrat poudarjajo, da je Pavlov duh krščanske veseljivosti prešel na sv. Cirila in Metoda. V tem duhu ju lepo slavi papež Pij XI., da sta po zgledu apostola Pavla vsem vse postala, da bi vse pridobila za Kristusa: »Sinova krščanskega Vzhoda sta po domovini Bizantinca, po rodu Grka, po misijonskem poslanstvu Rimljana, po apostolskih uspehih pa Slovana.«

Oba sta imela na ponudbo visoke službe, Metod je bil knez ali cesarski namestnik v neki slovanski pokrajini Ciril pa je bil občudovan učenjak in profesor na carigradski visoki šoli. A oba sta se ponižno umaknila v samostansko samoto. Toda bizantinski cesar ju ni mogel pogrešati; pošiljal ju je kot svoja poslance v državni in verskih zadevah k sosednim poganskim narodom. Med tem sta mislila tudi na Slovane, ki sta jih večkrat srečavala in imela tudi v svoji bližini. Okoli sebe sta zbirala slovanske učence in pri-

pravljala slovanski prevod svetih knjig. Njun staroslovanski prevod svetega pisma in bogoslužja je tako uglajen in blagolajsen, da se učenjaki še danes čudijo, kako je bilo mogoče še neuglajeni jezik kar na enkrat dvigniti na takšno književno višino. Odkod tako čudovito znanje slovanskega jezika?

V rojstnem mestu in v okolici sta sveta brata imela priliko poslušati in govoriti slovanski jezik, vendar je težko razumljivo, da sta kot rojena Grka mogla imeti tako natančen čut za duha slovanskega jezika in tako tenek posluš za slovansko izgovorjavo. Nekateri mislijo, da je bila njuna mati slovanskega rodu in da je imela slovansko služabništvo. Ali pa je tako dobro znanje slovanskega jezika tudi sad svete gorečnosti v duhu apostola Pavla? Plemenita ljubezen in apostolska gorečnost veliko premore. Stari viri pripovedujejo, da je sv. Ciril to dosegel po gorečih molitvah in po božjem razsvetljenju.

Slovanska apostola

Na prošnjo kneza Rastislava je carigradski cesar poslal slovanska brata oznanjati krščanstvo vero v kneževino Moravsko. Tam sta s svojo sveto gorečnostjo dosegla čudovite uspehe, osvojila srca moravskega ljudstva, vzgojila vnete učence, sposobne za duhovsko službo, in dovršila prevod po glavnih slovanskih knjig.

Odkod tolikšen uspeh? To jako lepo pojasnjuje kardinal Pellegrinetti. Sv. Ciril in Metod sta toliko dosegla zato, ker sta delala iz globoke prepričanja, da mora Kristus in krščanstvo priti v dotik z vsako dušo po tistem, kar je sleherni duši najgloblje in najprisrčnejše in domače, to pa je domači materinski jezik. Gotovo so tudi drugi misijonarji razumeli resnico Pavlovega spomina, da v Kristusu ni razlike med narodi. Toda sveta brata sta odločilno dostojanstvo in moč domačega materinskega jezika globlje razumela in bolj širokosežno uporabljala. Drugi misijonarji niso imeli tolike širine srca, niso bili tako junško in plemenito podjetni kakor sveti Ciril. V tem je Cirilova slava večja. Tako sodi rimski kardinal in priznava, da sta sv. Ciril in Metod v nekem oziru najsvetlejša in največja moža svoje dobe.

Umevno je, da so o uspehih svetih solunskih bratov zvedeli tudi sosedni slovanski rodovi in želeli biti deležni njunega apostolskega delovanja. Sv. Ciril in Metod sta tudi sama želela, da bi se krščanska vera poživila in razširila med vsemi Slovani. Sama sta segala v sosedne češke, poljske in slovenske dežele; tja sta pošiljala svoje učence. Po Metodovi smrti pa so se njegovi učenci razkropili tudi med južnimi in vzhodnimi Slovani. Tako sta sv. Ciril in Metod po svojem apostolskem in književnem delu res postala slovanska apostola v največjem obsegu.

Slovenska apostola

Po treh letih uspešnega apostolskega dela sta sveta brata leta 866 ali 867 z izbranimi učenci odšla v Rim, da bi jih tam dala posvetiti in da bi s peževim dovoljenjem uredila cerkvene razmere v kneževini Moravski. Med potjo sta se okoli pol leta pomudila v sosedni slovanski Panoniji pri knezu Koelju. Panonija je takrat obsegala slovenske dežele od Blatnega jezera (v sedanji zahodni Ogrski) pa skoraj do Celja. Tu je bilo krščanstvo že bolj razširjeno kakor v Moravi. Zato so panonski Slovenci znali tem bolj ceniti delo svetih bratov. Želeli so, da bi sveta brata pri njih ostala.

Odslej je bil panonski knez Koelj glavni pokrovitelj sv. Cirila in Metoda. Izročil jima je 50 učencev. Od leta 867 do 874 je bila Panonija glavno zavetje sv. Cirila in Metoda, njunih učencev in slovanske književnosti. To so bila odločilna leta, ko se je odločevalo, če se bo moglo apostolsko delo svetih bratov sploh še nadaljevati.

Skozi slovenske dežele sta sv. Ciril in Metod v jeseni leta 867 odšla v Oglej (Akvilejo), Benetke in v Rim. V Benetkah sta se z oglejsko in beneško duhovščino razgovarjala o slovanskem bogoslužju. A to vprašanje je bilo tako važno, da se je moglo rešiti le v Rimu.

(Nadaljevanje prih.)

Štirideset razbojnikov

Za naše male

Ko ga je zavezala, ga popelje na Kasimov dom, v neko temno sobo.

»Sešij to truplo,« mu reče, »in dala ti bom še en cekin.«

Ko je ževjarček končal, ga je Morgijana zopet

zavezala in ga odpeljala na trg. Kasima so nato pokopali in nihče ni sumil, da bi ga umorili razbojniki ter ga razsekali na kosce.

Toda med tem so se razbojniki vrnili v votlino v gozd ter opazili, da je izginilo Kasimovo truplo ter z njim vred nekaj vred zlata.

»Dobiti moramo tistega, ki pozna našo skrivnost,« pravi poglavar.

»Jaz grem v mesto,« reče eden izmed banditov, »in bom skušal odkriti tega človeka.«

Prišel je zgodaj zjutraj v mesto in našel delavnico Babe Mustafe že odprto.

»Ti si že zgodaj zjutraj na delu, dobri mož,« mu reče. »Saj si vendar tako star, kako morejo torej tvoje oči videti ob tako slabi svetlobi?«

»Moje oči so izvrstne. Pomisli, da sem včeraj sešil skupaj mričla, čeprav ob slabši svetlobi.«

»Kdo je bil ta človek?« vpraša razbojnik.

»V resnici ti tega ne morem reči, kajti šel sem v njegovo hišo z zavezanimi očmi.«

»Torej dovoli, da te tudi jaz zavežem, in videla bova, ali se boš še spomnil poti,« pravi razbojnik.

Razbojnik ga je moral prositi in prositi, in ko ga je obdaril z zlatom, je Baba Mustafa privolil in z zavezanimi očmi šel skupaj s razbojnikom, dokler ni prišel v Kasimov dom.

»Do tu sem sem prišel,« pravi starček.

Razbojnik je naredil na vrata s koščkom krede znamenje ter se vrnil nato v gozd.

Ko je prišla Morgijana iz hiše, je videla znamenje s kredo ter takoj vedela, da je to neka grožnja za Alibabo, ki je zdaj bival v Kasimovi hiši. Vzela je kos krede in naredila isto znamenje na druge hiše, in sicer na obeh straneh ulice. Ko so razbojniki prišli, so našli pet ali šest hiš zaznamovanih s istim znamenjem in niso mogli uganiti, katera hiša je Alibabina.

Tedaj je nek drug član razbojniške bande sklenil poskusiti svojo premetenost. Tudi on se je dal voditi od Babe Mustafe do Kasimove hiše ter tam narisal majhno znamenje z rdečo kredo. Toda bistrice Morgijanine oči so opazile tudi to znamenje, in Morgijana ga je zarisala na isti način tudi na sosedne hiše. In tako tudi drugi razbojnik ni mogel uspeti.

Tedaj je poglavar sklenil, da se bo sam lotil stvari. Ko mu je Baba Mustafa pokazal hišo, ni na njej naredil nobenega znamenja, ampak si je pazljivo zapomnil hišo. Potem je kupil dvajset mui ter dvajset velikih ognjenih sodov in skril v devetindvajset izmed njih v vsakega po enega razbojnika. Štirideset sod je napolnil s oljem. Nato se je oblekel v trgovca za olje ter odšel v Kasimovo hišo. Kakor smo rekli, je zdaj tam pre-

bival Alibaba. Poglavar je zaprosil za prenočišče, kajti začenjala se je že noč.

Alibaba ga je vlijudno sprejel, postavil mule na dvorišče ter ukazal dobro večerjo za svojega gosta. Po večerji je odšel Alibaba v kuhinjo in naročil juhe za naslednje jutro, razbojniški poglavar pa je šel na dvorišče in rekel svojim ljudem: »Ko bom vrgel kamenčke iz svojega okna, bo to znamenje, da boste prišli iz sodov.«

Kmalu za tem, ko je Morgijana snažila pisker za juho, ji je ugasnila svetilka in v hiši ni bilo več olja. Morgijana je sklenila, da si ga bo vzela iz sodov na dvorišču. Ko se bliža prvemu sodu, sliši pritažen glas:

»Ali kdaj?«

»Ne še ne, ampak v kratkem,« odgovori, ne da bi pokazala najmanjšo presenečenost. Obhodila je vse sode ter dala vedno isti odgovor, dokler ni prišla do sode, ki je bil napolnjen z oljem. Napolnila je posodo, zavrela olje in ga svrnila za bokal v vsak sod ter tako pobila vse razbojnika.

Ko je poglavar vrgel kamenčke, se ni nihče zganil. Stvar se mu je zdelala sumljiva. Skočil je na dvorišče ter dobil vse svoje ljudi mrtve. Obupan je splezal na zid ter zbežal.

Ko se je naredil dan, je Morgijana povedala Alibabi, kar se je zgodilo.

»Dolgujem ti življenje,« ji pravi Alibaba; »od zdaj naprej ne boš več sužnja. Darujem ti svobodo.«

»Toda roparski poglavar se je hotel maščevati. Preoblekel se je, si prevzel ime Kogija Husajna ter postal prijatelj Alibabinega sina, ki je podedoval Kasimovo trgovino. Nekega večera povabi Alibaba prijatelja svojega sina k večerji.

»Ne morem jesti s vami,« pravi Kogija Husajna; »kajti nikoli ne jem slanih jedi.«

»Temu je lahko odpomoči,« pravi Alibaba ter ukaze Morgijani, da ne soli večerje.

Morgijana je ubogala, toda mislila si je:

»Radovedna sem, kdo je ta čudak, ki tako neumno je.« Sama je nosila večerjo na mizo ter takoj opazila, da je Kogija Husajna razbojniški poglavar in da je imel pod obleko skrito bodalo.

»Moram preprečiti, da bi ta nesramnež ubil mojega gospodarja,« si je rekla.

Po večerji je Morgijana izvajala različne plesne pred gostom. Nazadnje je plesala ples s bodalom ter vihtela orožje sem ter tja. Nenadoma se je vrgla proti Kogiji Husajnu ter ga zabodla.

»Nesrečnica!« zavpije Alibaba. »Kaj si storila mojemu gostu?« »Ubila sem človeka, ki je hotel ubiti tebe,« reče Morgijana.

Izvelila je bodalo, ki ga je poglavar skril pod obleko. Alibaba je objel Morgijano, in ji rekel:

»Ti si mi zopet rešila življenje. Potem se je obrnil k svojemu sinu in mu rekel:

»Sin moj, hočem, da se porotiš s Morgijano.«

Sin je ubogal, se poročil s Morgijano in oba sta dolgo in srečno živela.

V žrelu ognjenika

Nadaljevanje s 4. strani.

opremljeni so lezli po zasneženi strmini, kjer jih je zledeneli sneg stavljal v resno nevarnost, kajti niso imeli zato pripravnih čevljev in cepinov. Takratna poročila uavajajo, da so bili obuti v navadne sandale. Sploh niso imeli še pravega pojmovanja o planinskih turah, kar jih je stalo veliko nepotrebnih naporov. Bilo je nevarno, da jim pomrznejo prsti na rokah in nogah. Bili so tudi že čisto izžepani. V glavi jim je neznošno toklo, ne da bi mogli vedeti, ali prihajajo te bolečine od velike višine ali od žveplene sopen.

Tu je ognjenik zopet zaletel bruhati. Porabili so ta čas za dobro uro oddiha.

Ordaz in njegovi tovariši so s težavo nadaljevali pot proti vrhu. Niso hoteli odnehati kljub vsemu trudu, kljub mrazu, kljub dimu. Prišli so že čisto blizu žrela. V tem trenutku pa je ognjenik bruhnil iz sebe tako gost dim, tako vroč pepel in tako nevarne plamene, da so bili drzni plezaleci kakor oslepljeni in zadušeni. Ovre so bile neznosno žive tudi za železne ljudi, kakor so bili oni. Sklenili so, da se bodo vrnili, toda da bi domačinom dokazali resničnost svojega pripovedovanja, so vzeli s seboj nekaj ledenih plošč.

Učinek te ekspedicije je bil neizmeren. Kortez je bil zadovoljen. Španskemu kralju je pisal o tem naslednje pismo:

»Osem milj od Colule sta dva visoka in veličastna lepa vrhova. Lepa sta predvsem zato, ker sta ob koncu avgusta (v deževni dobi) popolnoma pokrita s snegom iz enega izmed njih žiga podnevi in ponoči stober dima visoko do oblakov in tako ravno, kakor da bi ustrelili puščico.

Na drugi strani pa se zdi sila, s katero prihaja dim iz hriba, tako velika, da veter ne more upogniti tega stebra. Rad bi Vašemu Veličanstvu posebej opisal ta pojav. Zdelo se mi je potrebno, da spoznam skrivnosti te gore, zato sem poslal deset izmed svojih najbolj sposobnih tovaršev ter jim dal nekaj domačinov za vodnike. Da sem jim naročil, naj se povzpno na ta hrib ter naj preiščejo skrivnost dima, od kod prihaja in kako nastaja.

Ti so odšli in se vpenjali z veliko težavo, toda do vrha niso mogli priti zaradi velike množice snega, pepela in vrtnoev in bledega mraza. Prišli pa so zelo blizu vrha. V tem trenutku pa je nastala tako eksplozija dima, ki je prihajal iz žrela, tako sila in s takim šumom, da se je zdelo, kakor da se vsa gora podira. Vzeli so nekaj kosov ledu in snega, da bi nam jih pokazali, kajti v teh vročih krajih je to nekaj zelo redkega.«

Španski kralj Karel V. je dal priznanje temu podvigu ter podelil kapitanu Ordazu plemiški naslov z grbom: goreči hrib na rdečem polju.

Toda kdor je poznal Korteza, je lahko sklepal, da ne bo ostal le pri nepopolnih izsledkih te ekspedicije. Ko si je dve leti pozneje osvojil Mehiko in pomiril deželo, je poslal na Popokatepetl drugo ekspedicijo pod vodstvom nenatnega viteza Franca Montana. Cilj te odprave je bila preskrba z žveplom.

Od leta 1521 je Popokatepetl miroval vse do leta 1539, ko je zopet začel bruhati. Tokrat si Španci, bilo jih je pet, niso izbrali poti iz Colule, ampak pot, ki pelje naravnost iz Amekameke. Bili so bolj opremljeni ter so imeli izkušnje že od Ordazove ekspedicije. Zato jim je bil uspeh zagotovljen. Po sedemurni boji so že prispeli na vrh. Naenkrat je Montana odkril skrivnost, ki je toliko zanimala Korteza. Videl je na dnu žrela stožasto jamo, iz katere je uhajal bled plamen in rumena sopena. Dno tega stožca, ki je bil približno 50 m globok, je bilo posejano s kadečimi se gomilami, ki so bile podobne nekakim mozoljem. Stene žrela so bile obložene s žveplom. Španci so nemudoma šli na delo, naredili vreteno, pritrdili nanj košaro, v katero je zlezal Montana, ter ga spustili do žvepljenih sten. Večkrat so tako privlekli navzgor polno košaro žvepla, in ko ga je bilo že dovolj, so potegnili na rob ognjeniškega žrela še drznega raziskovalca.

Kmalu za to ekspedicijo se je odpravila na Popokatepetl še skupina vojakov in redovnikov. Eden izmed njih se je povzpnil na vrh po jušnem pobočju, kjer ni bilo snega.

Se danes je Popokatepetl privlačna točka za turiste. Privlačna, toda težavna. Ko je začel leta 1921 ognjenik zopet bruhati, je 250 ljudi sklenilo, da bodo od blizu opazovali ta veličasten naravni pojav. Toda te šestnajstinit izletnikom je uspelo, da so prišli do žrela. Te številke jasno dokazujejo, kako velika je bila hrabrost španskih osvajačev.

Čudovita knjiga

Sv. pismo je edina knjiga, knjiga, ki je nastopila najmagovitejšo pot po vsem svetu. Okrog 700 milijono ljudi: katoličanov, protestantov in drugih iz vseh rodov in jezikov zemlje — priznava sv. pismo za sveto, od Boga pisano knjigo.

Približno v 700 jezikih je pisana in ga ni danes pomembnejšega jezika, v katerem bi danes mogli brati pisma nebeskega Očeta. Dan za dnem se duše po vsej zemeljski obli s sv. pismom in krepe za nove boje.

Za Novo zavezo imamo ohranjenih čez 4000 rokopisov v grškem jeziku. Od starih poganskih pisateljev je komar nekaj rokopisov shranjenih, pa nihče ne dvomi o resničnosti in prisotnosti. Sveto pismo pa je kljub tolikemu številu rokopisov mnogim še vedno uganka in še dvomijo o resničnosti pisma božjega.

Sv. pismo v latinščini je bila prva večja knjiga, ki je bila tiskana. Gutenberg jo je štiri leta tiskal (1455—1456) in ta knjiga je najdražja na svetu. Zanimivo je to, da so jo hranili očetje benediktinci pri sv. Pavlu v Labodski dolini na Koroškem. Za ceno 350.000 din so jo prodali Amerikancem, ki jo hranijo v Washingtonu.

Slovenčani smo že zgodaj spoznali, da mora biti sv. pismo tudi nam opora v veri in v tolažbo ob dnevnih stiske.

Današnji čas je čas stiske in negotovosti. Pojavili so se apostoli novih nauk in nazorov, ki niso Kristusovi in božji. Mnogi jim slede, ker ne poznajo pravega nauka, ki nam ga podaja sveto pismo.

Sklicujejo se ti lažni preroki ne na Boga, ampak na ljudi. Tak evangelij pa nima poročstva, da bo dolgo obstal.

Samo, kdor je nauk prejel od Boga, temu se brez skrbi zaupamo. To poročstvo ima le Cerkev, ki zajema svoj nauk iz sv. pisma, besede božje.

»VIGRED« ženski list (7 zvezek) je izšel. Uprava v Slomškovi ulici 1.

Moštova esenca Mostin

Z našo umetno esenco Mostin si lahko vsakdo z malimi stroški pripravi izborni, obstojni in zdrav domaći pijačo. Cena 1 stekla za 150 litrov L. 11/50, po pošti L. 17/50, 2 steklenici po pošti L. 30/50, 3 steklenice po pošti L. 42/—.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1

Na deželi pa zahtevajte Mostin pri Vašem trgovcu ali zadrugi, ker si prihranite poštnino.

Prvi komunisti

Nadaljevanje z 11. strani.

Zviti Mobek premišlja in preudarja, kako bi se dalo to izvesti, da bi bilo najmanj škoda njemu in kralju. Modra glava jo iztuhla.

Svest si svoje stvari, skliče vaščani in jim razglasi, da je kralj v svoji dobrotljivosti sklenil na poseben način odlikovati vso vas. V njegovem imenu naznani čudečim se vaščanom, da velja odslej dalje neomejena svoboda, enakost in skupnost. Mobek jo je uganil. Vaščani so takoj jeli rabiti svoje nove pravice in v kratkem so drug drugega pobili. Vas je bila do zadnjega človeka uničena. Pokončala jo je komunistična ideja.

Ne bomo preiskovali, koliko zgodovinskega jedra je v teh dveh dogodkih. Nedvomno pa nam kaže, da je vsaj v Firduzijem času moralo biti komunistično načelo že znano, sicer ne bi mogel slavni pesnik tako jasno in določeno prepričati svojih bralcev in poslušalcev, kam vodijo take sanjarske ideje.

Profesorska. »Prvega lahko groste, Marjeta,« pravi profesor svoji bivši gospodinjici, »nič več nisem z vami zadovoljen.«

»Za božjo voljo, Jakob, kaj pa čekaš! Saj sva vendar že dva tedna poročena.«

»Domoljub« stane 18 li za celo leto, za inozemstvo 30 lir. — Dopise in spise sprejema uredništvo »Domoljuba«, naročnina, inšerate in reklamacije pa uprava »Domoljuba«. — Oglasi se zaračunajo po posebnem ceniku. — Telefon uredništva in uprave: št. 40-04. Izdajatelj: dr. Gregorij Pečjak. — Urednik: Jože Košček. — Za ljudsko tiskarno: Jože Kramarič.

JABLIN - Jabolčnik

za izdelavo umetne domače pijače Vas stane za 50 litrov zavitek din 30/—, po pošti din 42/—, 2 zavitka po pošti din 78/—, 3 zavitki po pošti din 110/—. Prodaja Drogerija Emena

Ivan Kanc - Ljubljana - Nebotičnik

Dogodek

Ko je živel znameniti Mark Twain kot izdajatelj listov v Missouri, mu je nekoč sporočil trgovec, naročnik njegovega lista, da je našel med dvema listoma pajka. Hotel je vedeti, če pomeni to srečo ali nesrečo. Mark Twain je odgovoril trgovcu: »Ta pajek ne pomeni niti sreče niti nesreče. Stori ti ni drugega nego to, da je preiskal list, da bi vedel, kateri trgovec ne inserira pri nas, to pa zategadelj, da bi pozneje pokril njegov vhod s svojo mrežo, da ne bo prišel nihče k njemu v trgovino.«

Mali oglasnik

V Domoljubu se zaračunajo mali oglasi po besedah, in sicer plača tisti ki išče službo L. 0.30 za besedo; v ženskih oglasih in dopisih beseda L. 1/—; v vseh drugih oglasih stane beseda L. 0.80. Vsem oglasom se pristoje še oglasni davek. Na manjši znesek L. 7/—, za žensitvene oglase L. 20/—. Redni Domoljubovi naročniki plačajo polovico manj pri oglasih gospodarskega značaja.

Pristojbina za male oglase se plačuje naprej.

Za večje število konj

z in brez žigov, vem. Pošljite točen opis konja na upr. »Domoljuba« pod »Iščem konja« št. 9461. Priložite 2 lire za stroške. Odgovor dobite takoj.

Kravo s teletom

prodam. Ivan Lončar, Log 15, p. Brezovica.

500 lir nagrade

dam, kdor mi javi, kje se nahaja konj, črn, temen, star 7 let, visok 155/160, žig 229 in konj fuka, na glavi ima podolgačo belo liso, star 6 let, višina 158/170, žig 14. Kovač Marija, Trava št. 19, p. Cabar.

Iščem konja

prama, lističe mešane dlake, črne grive, s liso na glavi, deono kopito širje, žig 327, mera 155/170, star 9 let, kosat. Žig bo gotovo spiljen. — Če bi kdo kaj vedel, prostim naj sporoči proti nagradi Antonu Turku, Papeži, p. Plešče.

Stanovanje

na Viču št. 129 in veliko šupo blizu stare cerkve oddam takoj v najem. Polize se istotam.

Konj »Fuke«

žig 2520 išče lastnika. Naslov v upravi »Domoljuba« št. 9301. (m)

Spalnica

novi, pogrešljiv števalni stroj in kolo pomeni napredaj. Florijanaka 10/II.

Med

vsako količino kupim. Ponudbe na upr. »Domoljuba« pod »Med« št. 9328.

Konja »Muric«

na nosu ima bradavico, desna prednja noga nad kopitom debela, žig na kopitu 4102 — iščem. Naslov: Franc Drobnič, Struge na Dolenjskem, Pri cerkvi št. 7.

Visoka nagrada!

Kdor mi prikladi kobilu fuko, temne (mokra) barve, s zvezdasto liso na glavi do smrčka, ki je tudi pisan, prednja leva noga visoko bela, leva zadnja polnogavčasta, mere 163/178, starost 10 let, rep in griva precej bela. Na cesti in v hlevu precej plačljiva. Sporočiti proti visoki nagradi na Vinca Tomašiča, Vrhnika, Idrijska cesta 8.

Lastnik konja

Švarca, na čelu ima liso, zadnji nogi beli do bledje, precej visok, oddan v Bitnje v 8. vod, naj se proti nagradi zglaš na naslov v upravi »Domoljuba« pod št. 9475.

Hladnokrvnost.

Zgodila se je železniška nesreča. Vlak je zavozil v vlak in razbil zadnji vagon. Strežaju nekoga Angleža je odrinilo obe nogi. Ko so Angleža stvar sporočili, je rekel: »Prinesite mi ono nogo, v katere hlače se ključ mojeg kovačega!

Preizkušen redilni prašek

„Redin“ za prašite

Pri malih prašičkih pospešuje Redin prašek hitro rasti, krepi kosti in jih varuje raznih boleznih. Večji prašički pa se čudovito hitro redijo in do bro prebavljajo. Zadoštuje že 1 zavitek za 1 prašiča ter stane 1 zav. L. 4/—, po pošti L. 7/—, 3 zav. po pošti L. 15/—, 4 zav. po pošti L. 19/—. Mnogo zabavnih pisem. Pazite: pravi Redin se dobi samo z gornjo sliko.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1

Na deželi pa zahtevajte Redin pri Vašem trgovcu ali zadrugi, ker si prihranite poštnino.

Soharico

dekla, ki zna nekoliko stivati. Iščem. Ponudbe na A. S., Ljubljana, Dalmatinova 5/I

1000 din nagrade

dam od vsakega konja! Kobila Prama, zadnja leva noga 20 centimetrov bela, na glavi pika, na eni nogi črtan žig 37, na drugi nogi žig 76, mera 150/170, stara deset let. — Drugi Fuks, s belo grivo, rep postrani, 147/165, 16 let star, žig 76, prednja kopita ploska. Franc Samida, Mali Rigel, p. Toplice pri Novem mestu.

Hlapec

srednje starosti, vajenega vseh kmečkih del in živine, sprejema župnišča. Nastop takoj. Naslov v upravi »Domoljuba« pod 9319.

Kosilni stroj

brzoparilnik, slamo-reznilo, repozensko in lojterski voz, dobro ohranjeno, kupim. Ponudbe na Maister — Unec, pošta Rakek.

Iščem konja

prama, 5 let starega, po imenu »Hidran«, s malo zvezdo na glavi, zadnja desna noga malo nad kopitom bela, leva zadnja noga v kopitu bela, rep kosat, črn, griva srednja, tudi črna, se boji avtov, je bolj počasen v vozu, žig 1.075, visok 157/167. — Visoko nagrado dobi, kdor sporoči Lovsinu Antonu, Jurjevica 34, pošta Ribnica, Dol.

Usnjarskega učenca

s vao oskrbo v hiši sprejemam. Ponudbe na upr. »Domoljuba« pod »Marijiv in pošten« št. 9349.

Kmečkoga dekleta

za poljska in domača dela iščem. Nastop službe takoj. Jerina Marija — Ljubljana, Karunova ulica 16.

Nagrada 400 lir

izplačamo za vsakega konja dotičnemu, ki najde ali pripelje naslednje, od jugoslovanske vojske rekvirirane konje: »Prama«, visok 173/190 cm, na očesu mrena, teške noge, star 18 let, št. 18; »Prama«, visok 160/178 cm, brez znamenja, star 12 let, št. 266; »Fuks«, visok 162/174 cm, s liso, visok vrat, prana kost izstopljena, »Plattfuss« brez številke, star 13 let; »Fuks«, 160/174 cm visok, s liso, desna zadnja noga pod kolenom bela, »Plattfuss«, brez številke, star 15 let; kobila s veliko liso, zadaj pretrgana, desna zadnja jo boli, lipicanka, vis. 163/177 cm, brez številke, stara 20 let. — Sporočila je nasloviti na inženirja Milana Lenardiča, Verd, p. Vrhnika.

Lastnik vola

starega okoli 6 let, s navzgor obrnjenimi belkastimi rogovi, brez žiga, podkovan na vseh štirih sunanjih parkljih, črne barve, montafonec, okoli 600 kilogramov težak, naj se zglaš takoj pri Mariji Potokar, Mala Račna 6, Grosuplje.

Kravo s teletom

prodam. Trobec, Kožarje, Tržaska cesta, pri Dolgem mostu.

Vom za vola

črno rjavega, rep bel, na stegnu ima žig XXXXII J J Naslov v upravi »Domoljuba« pod št. 9474.